

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav Dálného východu

Bakalářská práce

Zuzana Michálková

Wei Jingsheng a hnutí Zed' demokracie (1978–1979)

Wei Jingsheng and the Democracy Wall Movement (1978–1979)

Praha, 2016

vedoucí práce: Mgr. Ondřej Klimeš, Ph.D.

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Ondřeji Klimešovi, Ph.D. za jeho trpělivost, cenné rady a čas věnovaný konzultacím.

„Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů a že tatož práce nebyla v rámci vysokoškolského studia využita k získání jiného titulu.“

V Praze dne 13. května 2016

.....

Zuzana Michálková

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá čínským aktivistou Wei Jingshengem a jeho myšlenkou demokracie během hnutí Zeď demokracie v Pekingu (1978–1979). Součástí práce je průřez čínskými dějinami se zaměřením na vývoj pojetí demokracie od prvních prodemokratických aktivit na konci devatenáctého století do období hnutí Zeď demokracie. Práce dále představuje prodemokratické hnutí Zeď demokracie, které bylo aktivní v Pekingu dva roky po Mao Zedongově smrti a při nástupu nového vedení v čele s Deng Xiaopingem. Na základě analýzy esejí *Pátá modernizace : demokracie a další*, *Bastila dvacátého století*, *Qincheng věznice číslo jedna*, *Lidská práva, rovnoprávnost a demokracie* a *Chceme demokracii nebo nový despotismus?*, které Wei Jingsheng napsal během hnutí Zeď demokracie si tato práce klade za cíl vypořádat, jaká byla jeho kritéria pro demokracii.

Klíčová slova: Čína 中國 ; Wei Jingsheng 魏京生, Demokracie 民主, Zeď demokracie 西單民主牆, Tiananmen 天安門, Deng Xiaoping 鄧小平

Thesis Abstract

This thesis focuses on Wei Jingsheng, a Chinese activist, and his concept of democracy during the Democracy Wall Movement in Beijing (1978 – 1979). It explores the development of democracy in China dating back to the late nineteenth century and until the Democracy Wall Movement. Moreover, it thoroughly introduces the Democracy Wall Movement, which took place in Beijing two years after Mao Zedong passed away and with rise of new leadership under the guidance of Deng Xiaoping. Apart from that, this thesis analyses the following essays, written and published by Wei Jingsheng during the Democracy Wall Movement; *The Fifth Modernization: Democracy and Other Things*, *Qincheng: A Twentieth Century Bastille*, *Human Rights, Equality, and Democracy* and finally *Do We Want Democracy of New Dictatorship?* The aim of this thesis is to identify the criteria of democracy for Wei Jingsheng.

Keywords: China 中國; Wei Jingsheng 魏京生, Democracy 民主, Democracy Wall 西單民主牆, Tiananmen 天安門, Deng Xiaoping 鄧小平

Obsah

1	Úvod	1
2	Prameny a literatura	3
3	Terminologie	5
3.1	Demokracie	5
3.2	Demokratizace	5
4	Pojem <i>mínzhǔ</i> 民主	6
5	Vývoj demokracie a politických reforem v Číně	7
5.1	Počátek demokracie v Číně	7
5.2	Období Čínské republiky (1912 – 1949)	8
5.2.1	Nankingská dekáda	11
5.3	ČLR za vlády Mao Zedonga (1949–1976)	12
5.3.1	Období Kulturní revoluce	16
5.4	Období po smrti Mao Zedonga	20
6	Hnutí Zeď demokracie (<i>Xīdān mínzhǔ qiáng</i> 西單民主牆)	23
6.1	Hnutí Zeď demokracie	23
6.2	Tři skupiny aktivistů	25
7	Wei Jingsheng	27
7.1	Rané období	27
7.2	První proces 1979	29
7.3	Uvěznění 1979-1993	30
7.4	Druhý proces 1995	31
8	Wei Jingshengovy publikace	32
8.1	Pátá modernizace: demokracie a další	33
8.2	Bastila dvacátého století, Qincheng věznice číslo jedna	40
8.3	Lidská práva, rovnoprávnost a demokracie	43
8.4	Chceme demokracii nebo nový despotismus?	46
9	Wei Jingshengovo působení po propuštění	49
10	Závěr	51
11	Bibliografie	55
11.1	Prameny	55
11.2	Odborná literatura	56

Seznam zkratk

ČLOA	Čínská lidová osvobozenecská armáda
ČLR	Čínská lidová republika
DL	Čínská demokratická liga
KMT	Kuomintang
KS Číny	Komunistická strany Číny
ÚV KS Číny	Ústřední výbor Komunistické strany Číny
VSLZ	Všečínské shromáždění lidových zástupců

1 Úvod

Začátkem května roku 1997 se v New Yorku konala událost na podporu Wei Jingshenga (*Wèi Jīngshēng* 魏京生) a jeho knihy *Courage to Stand Alone: Letters from Prison and Other Writings*. Mezi pozvanými hosty byl také náš bývalý prezident a prominentní disident Václav Havel. Této události se sice nemohl zúčastnit, poslal však vzkaz, ve kterém vyjádřil svou podporu Wei Jingshengovi. Václav Havel v dopise charakterizoval Wei Jingshenga jako čínského obhájce lidských práv, který strávil v minulosti několik let ve vězení a v současné době je v drsných podmínkách vězněn kvůli svému politickému přesvědčení. Tímto Václav Havel dokázal naprosto přesně vystihnout podstatnou část Wei Jingshengova života, kterou se Wei zapsal nejen do dějin Číny, ale i do dějin celého světa, což je jeden z hlavních důvodů, proč je právě jemu tato práce věnována.

Tato bakalářská práce s titulem „Wei Jingsheng a hnutí Zeď demokracie (1978–1979)“ se zabývá myšlenkou demokracie čínského bojovníka za demokracii a lidská práva Wei Jingshenga v souvislosti s prodemokratickým hnutím Zeď demokracie (*Xīdān mínzhǔ qiáng* 西單民主牆). Hnutí Zeď demokracie bylo prvním prodemokratickým hnutím po Mao Zedongově smrti. Jeho centrálu tvořila velká cihlová zeď v blízkosti náměstí Nebeského klidu v Pekingu. Období působnosti hnutí Zeď demokracie bylo rovněž obdobím politického uvolnění v důsledku politických změn ve vládě Číny, a tedy Komunistické strany Číny (KS Číny).

Práce je rozdělena do tří částí. Důležitou součástí první části je představení terminologie. Zde se zabývám definicí termínů *demokracie*, jejího čínského synonyma (*mínzhǔ* 民主) a termínu *demokratizace*. Objasnění daných pojmů je důležité pro pochopení vnímání demokracie v čínském prostředí. Následně je v sociálně-politickém kontextu představen vývoj demokracie v Číně do období hnutí Zdi demokracie v roce 1978. Tato část je rozdělena do několika oddílů s ohledem na zásadní politické změny v Číně. Sociálně-politický vývoj od prvního momentu dožadování politických změn je velice komplexní, a tak se snažím stručně přiblížit klíčové momenty, které upozorňují jak na demokratickou vládu, tak na lidská práva.

Ve druhé části představuji demokratické hnutí Zeď demokracie. To je zde stručně periodizováno a dále jsou zmíněny metody, které aktivisté okolo hnutí využili pro šíření myšlenek. Jedná se nejprve o publikaci jednotlivých plakátů na již zmíněnou Zeď demokracie a postupem času o založení neoficiálních periodik zabývajících se politickou situací v Čínské lidové republice (ČLR). Následně se věnuji hlavním myšlenkovým proudům působícím v rámci tohoto hnutí. Podle profesora Paltemaa lze lid, který byl aktivně zapojen do hnutí Zeď demokracie, rozdělit na tři skupiny, a to na klasické marxisty, eklektické marxisty a na odpůrce marxismu (Paltemaa 2007).

Poslední část se zabývá osobností Wei Jingshenga. Postupně je zde představena jeho cesta k dosažení demokratických myšlenek, které zprvu prezentoval ve svých esejích. Následuje období uvěznění a aktivity po nucené emigraci do Spojených států amerických v roce 1997. Na základě analýzy čtyř zásadních esejí, jež Wei Jingsheng publikoval před svým zatčením v roce 1979, sleduji a identifikuji jeho myšlenku demokracie a lidských práv. Cílem práce je představení Wei Jingshengovy myšlenky demokracie na sociálně-politickém pozadí ČLR.

Existuje několik prací zabývajících se Wei Jingshengem ve spojení s lidskými právy a demokracií, nicméně autoři těchto prací se spíše než myšlenkou demokracie zabývají Wei Jingshengovou osobností. Na téma Wei Jingshenga ve spojení s lidskými právy a demokracií přispěl Kevin Rudd, australský politik a bývalý diplomat. Rudd se ve své diplomové práci *Human Rights In China: The Case of Wei Jingsheng* (Rudd, 1980) věnuje analýze Wei Jingshengových esejí a jeho dalších děl. Vyzdvihuje jeho anti-maoistické a anti-marxistické myšlení. Součástí této diplomové práce je také překlad Wei Jingshengova soudního procesu. Rudd byl první, kdo se (již v roce 1980) zabýval osobností Wei Jingshenga a jeho myšlenkami těsně po jeho prvním zatčení.

V roce 1994 byla Wei Jingshengovi udělena cena Olafa Palmea, zúčastnit se jejího předání mu však nebylo umožněno. Při této příležitosti vyšla ve Stockholmu kniha *Wei Jingsheng and the Prospects for Democracy in China* (Hart, Lodén, and 魏京生 1995). Tato kniha představuje osobnost Wei Jingshenga spolu s tématem demokracie a lidských práv.

V českém prostředí se osobností Wei Jingshenga a jeho myšlenkou demokracie zabývala již Mgr. Jitka Černošová v diplomové práci *Wei Jingsheng a myšlenka demokracie*

po Kulturní revoluci. Tato práce se však soustředí pouze na myšlenku demokracie po Kulturní revoluci, samotnému Wei Jingshengovi a jeho přínosu se věnuje jen okrajově.

K analýze originálních esejí jsem využila i překlad eseje *Bastila dvacátého století, Qincheng věznice číslo jedna (20 shìjì de bāshìdǐyù qínchéng yīhào jiānyù– 20 世紀的巴士底獄，秦成一號監獄)* (Lomová, nedatováno) v překladu Olgy Lomové CSc., který pro tuto práci považuji za velmi přínosný.

Pro širší pochopení myšlenky Wei Jingshenga po roce 1997, poté co byl donucen k emigraci do USA, používám rozhovory s Wei Jingshengem, které proběhly ve Spojených státech. Čínská jména a termíny jsou dle uvážení uváděny s fonetickým přepisem *pinyin* a v tradičních znacích, a to vzhledem ke zkoumanému časovému období a faktu, že všechny použité prameny byly vydány v Hong Kongu.

2 Prameny a literatura

Jako primární pramen pro analýzu Wei Jingshengovy myšlenky demokracie jsem použila čtyři z jeho esejí: *Pátá modernizace: demokracie a další (dì wǔgè xiàndàihuà: mínzhǔ jí qítā 第五個現代化：民主及其他)*, *Bastila dvacátého století, Qincheng věznice číslo jedna (20 shìjì de bāshìdǐyù qínchéng yīhào jiānyù– 20 世紀的巴士底獄，秦成一號監獄)*, *Lidská práva, rovnoprávnost a demokracie (Rénquán píngděng yú mínzhǔ píngqiú zài xù de wǔgè xiàndàihuà de nèiróng 人權，平等與民主評球再續地五個現代化的內容)* a *Chceme demokracii nebo nový despotismus? (Yāo mínzhǔ háishi yāo xīnde dúcái? 要民主還是要新的獨裁?)*, které byly publikovány v rámci kompilace *Documents on the Chinese Democratic Movement 1978-1980: Unofficial Magazines and Wall Posters*. Jejich autenticitu jsem porovnávala s anglickými překlady publikovanými v souborném díle překladů děl okolo hnutí Zdi demokracie *The Fifth Modernization: China's Human Rights Movement, 1978–1979* (Widor 1981).

Při psaní bakalářské práce jsem jako sekundární literaturu používala zdroje v anglickém jazyce, a to jak knižní tituly, tak internetové zdroje. V menší míře jsem přistoupila k čínsko jazyčným internetovým zdrojům.

Pro seznámení se s osobností Wei Jingshenga v mé práci výrazně přispěla kniha *The Courage to Stand Alone: Letters from Prison and Other Writings* (Wei and Torgeson 1998). Toto dílo zahrnuje anglický překlad dopisů, které Wei Jingsheng napsal během svého pobytu ve vězení, anglický překlad eseje *Pátá modernizace*, překlad jeho autobiografie, a navíc i biografii, jejíž autorkou je socioložka Sophia Woodman.

K získání informací o hnutí Zdi demokracie jsem využila dílo profesora Lauri Paltemaa *In the Vanguard of History: The Beijing Democracy Wall Movement 1978–1981 and Social Mobilisation of Former Red Guard Dissent* (Paltemaa 2005). Tato kniha obsahuje rozsáhlé zákulisní informace o hnutí Zdi demokracie a zároveň se jedná o jediné dílo, které komplexně představuje celé hnutí.

Otázce demokracie v Číně se již věnovalo velké množství akademiků. Po seznámení se s různými díly jsem použila primárně tyto dvě knihy: dílo hongkongského profesora Edmunda Funga *In Search of Chinese Democracy: Civil Opposition in Nationalist China, 1929–1949* (Fung 2000) a knihu amerického profesora Andrewa Nathana *Chinese Democracy* (Nathan 1986).

Pro pochopení sociálně-politického kontextu, který měl vliv na vývoj politické situace v Číně, mi jako sekundární literatura posloužily monografie *The Search for Modern China* Jonathana D. Spence (Spence 1999) a *The Politics of China: Sixty Years of the People's Republic of China* Rodericka MacFarquhara (MacFarquhar 2011); tyto monografie považuji za významná díla shrnující dějiny Číny. Dále jsem využila *China: A Modern History* Michaela Dillona (Dillon 2010) a také slovník Komunistické strany Číny (KS Číny) *Historical dictionary of the Chinese Communist Party*, jehož autorem je Lawrence R Sullivan (Sullivan 2012).

3 Terminologie

3.1 Demokracie

Pojem demokracie pochází z řeckého složeného slova δῆμος (dêmos) lid a κράτος (kratos) vládnout, jedná se tedy o vládu lidu. Pojem byl obnoven během 18. století. Hlavními kritérii pro novodobou demokracii jsou účinná participace občanů na státní moci pomocí aktivního a pasivního volebního práva, tedy práva volit své zástupce a práva být volen do veřejných funkcí. Občané demokratických států mohou volit ve všeobecných, spravedlivých („rovných“) a tajných volbách, což znamená, že všichni dospělí a svéprávní jedinci jsou k volbám puštěni, že hlasy všech občanů mají stejnou hodnotu a že nikdo nebude znát volbu jiných občanů, a tedy nebude za projevený názor jakkoliv perzekuován (Dahl 2005: 189). Volby musí být zároveň konané pravidelně, tak aby občané mohli vládnoucí osoby tajným hlasováním obměňovat nebo aby se těmito osobami mohli stát sami (The United Nations 1948).

Pro naplnění těchto kritérií musí také existovat ostatní práva a svobody, které jsou součástí Všeobecné deklarace lidských práv. Konkrétně se jedná především o svobodu myšlení; svobodu přesvědčení a projevu; právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky; svoboda pokojného shromažďování a sdružování v politických stranách a zájmových spolcích (The United Nations 1948).

Během 20. století začal však být pojem demokracie zneužíván autoritářskými režimy, které často pro svou legitimizaci využívaly mimo jiné i tohoto pojmu, a to navzdory tomu, že jejich moc nebyla založena na demokratických principech. Příkladem může být Demokratická republika Kongo, která i přes svůj oficiální název dlouho demokratická nebyla. Podobným případem je Korejská lidově demokratická republika, která je ve skutečnosti velmi tvrdým totalitním režimem.

3.2 Demokratizace

Demokratizace je dlouhodobý proces, při kterém se stát stává demokratickým. Pojem demokratizace se nevztahuje pouze na politickou sféru, ale také na sféru ekonomickou a sociální. Poprvé byl tento pojem představen v roce 1788 během Velké francouzské revoluce. Za první úspěšné demokracie se považují Francie a Spojené státy americké. Po druhé světové

válce, v souvislosti nástupem fašismu a komunismu, došlo „na Západě“ k narušení demokratizace (McLean and McMillan 2003: 144). V úvaze o tom, zda je v Číně možné usilovat o demokracii, Svensson dodává, že je nutné zkoumat i kulturní prostředí Číny s důrazem na konfuciánskou tradici (Svensson 1995: 10-13).

4 Pojem *mínzhǔ* 民主

Vedle západního pojmu *demokracie* stojí čínský ekvivalent *mínzhǔ* 民主. Stejně jako západní pojetí termínu demokracie není ani čínský pojem jednoznačný, jelikož se jeho výklad v průběhu čínských dějin transformoval. Základem čínského pojmu demokracie je myšlenka základu/podkladu „*mínběn*“ 民本, tedy že blaho obyčejného lidu je základem prosperity a moci společnosti¹ (Guang 1996: 421). Podle Liua mnoho komentátorů označuje tento přístup k demokracii za problematický kvůli tomu, že žádá pouze pasivní přístup lidu a laskavého vládce (Liu 1986). Tento přístup k demokracii je však svou povahou spíše autoritářským režimem, protože lepšími životními podmínkami lidu vládce usiluje o upevnění své moci. Nedává tedy moc do rukou obyčejného lidu a primárně ani neusiluje o lidská práva a svobody (Guang 1996: 423).

Vedle vlivu tradičního čínského pojetí „*mínběn*“ 民本 se později pro demokracii v pojetí KS Číny stal důležitý také marxismus. Čínské chápání „*mínzhǔ*“ 民主 pod vlivem marxismu znamená konec vykořisťování lidí, výměnu starého systému za proletářskou diktaturu. V tomto pojetí lze „*mín*“ 民 považovat za „lid“ nebo „třidu“. „*Zhǔ*“ 主 je v tomto smyslu vnímáno jako lid, který se chce stát pánem svého osudu prostřednictvím přímé účasti ve vedení státu. Vzor pro tento model demokracie představuje Pařížská komuna, která praktikovala radikální rovnostářství spolu s dělnickou samosprávou (Guang 1996: 423). Chen Erjin tvrdí, že principy Pařížské komuny byly jedním ze tří zdrojů tzv. proletářské demokracie (Chen Erjin 1984: 15). S koncem Kulturní revoluce a s podporou lidských práv ze strany amerického prezidenta Cartera se pojem „*mínzhǔ*“ 民主 začíná odklánět od významu *min* 民 jakožto „lid“ a začíná se pojít s významem „obyčejný člověk“, popř. „jednotlivec“ (Guang

¹ 民惟邦本，本固邦宁. Lid je kořenem státu, teprve když je kořen stabilní, je klidný i stát (Guang 1996: 421).

1996: 424). Avšak demokracie byla stále spojována spíše s nacionalismem, který přinášel prosperitu zemi, výhody jednotlivcům ovšem nikoliv (Guang 1996: 427). Podle zahraničního zpravodaje WuDUNN je v čínské společnosti demokracie neboli „*mínzhǔ*” 民主 jak politickým, tak i morálním problémem (WuDUNN 1989).

5 Vývoj demokracie a politických reforem v Číně

5.1 Počátek demokracie v Číně

Čínská cesta k demokracii začala na konci devatenáctého století, kdy se spojil zájem intelektuálů o vznik zastupitelských institucí, které by mohly kontrolovat moc absolutní monarchie. Několik desítek let probíhaly diskuze o tom, jak zavést demokracii do čínského prostředí. Jako průkopníky lze označit osoby, které se v roce 1898 zapojili do hnutí Sto dní reforem (*Wǔxū biànfǎ* 戊戌變法) (Spence 1999: 230).

Sto dní reforem vzniklo jako reakce na podepsání Šimonosecké mírové smlouvy (*Mǎguān tiáoyuē* 馬關條約).² Japonské vítězství bylo pro čínské intelektuály traumatizující a mnoho z nich písemně apelovalo na císaře, aby Čína setrvala v boji proti Japonsku. Dne 22. dubna 1895 poslali reformátoři Kang Youwei a Liang Qichao císaři petici, ve které usilovali o revokaci Šimonosecké mírové smlouvy. Inspirovali se díly západních myslitelů, například Hobbesem nebo Lockem (Nathan 1986: 46).

Dne 2. května se přes 600 studentů podepsalo pod peticí Deseti tisíc znaků (*Wànyánshū* 萬言書), kde se ohradili proti Šimonosecké mírové smlouvě a zároveň požadovali zavedení sociálních reforem. Jako další apeloval koncem května na císařský dvůr Kang Youwei, který žádal, aby Čína nepřistoupila na Šimonoseckou mírovou smlouvu a aby byla zahájena modernizace a reformy. Císař s reformisty sympatizoval a Kangův návrh přijal (Sullivan 2012 : 115).

Sto dní reforem trvalo od 11. června do 21. září 1898. Kang s Liangem navrhli reformy státního aparátu, vytvoření kabinetu národního shromáždění a ústavy. S reformami

² Jednalo o kapitulaci Číny. Japonské vítězství bylo pro čínské intelektuály traumatizující a mnoho z nich písemně apelovalo na císaře, aby Čína setrvala v boji proti Japonsku. *Šimonosecká mírová smlouva* byla uzavřena dne 17. 4. 1895 mezi Qingy a Japonskem, ukončila čínsko-japonskou válku 1894 – 1895 (Spence 1999: 223).

však nesouhlasila vlivná císařovna vdova, Cixi (*Cíxǐ 慈禧*), reformátory proto nechala zatknout a omezila politickou moc císaře Guangxuho. Reformy s cílem zavedení konstituční monarchie byly tímto potlačeny a situace se navrátila do původního stavu. Kang Youweiovi, Liang Qichaoovi a několika dalším reformátorům se podařilo utéct do Japonska.

Liang Qichao se začal zajímat o západní učení, které ho inspirovalo při tvoření demokratických myšlenek, následně publikovaných v jeho periodiku Nový lid (*Xīnmín cóngbào 新民叢報*) (Nathan 1985: 55). Pro modernizaci Číny bylo podle Lianga důležité vytvoření „nového lidu“ (*xīnmín 新民*), který by Číně přinesl změnu myšlení. Avšak stále neopomíjel konfuciánství. Podle Lianga bez nového lidu Číně nepomůžou žádné reformy ani schopní vládcí. Liang považoval za důležité přeměnit čínský lid dle nového ideálu, který byl převzatý ze západního ideálu čínorodých občanů společně utvářejících silný národ. Nový člověk by si měl zakládat na liberálních hodnotách, kterých se dokáže ve prospěch vyššího celku vzdát (Lomová 2014: 204).

Veškeré problémy v Číně prisuzovala qingská vláda západním mocnostem, které v Číně působily. Vše vyvrcholilo v letě 1899 Boxerským povstáním (*yì hé tuán yùndòng 義和團運動*) pod heslem „podpořte Qingy a zbavte se cizinců“ (*fú qīng miè yáng 扶清滅洋*). Během následujících let dynastie Qing byla prosazena reforma školství, armády, státní správy a také vznikala nová ministerstva. Od roku 1906 vše nasvědčovalo nastolení konstituční monarchie. Následně na podzim roku 1908 zemřela císařovna vdova, Cixi, i císař Guangxu. Na trůn usedl Puyi, avšak moc byla až do roku 1911 v rukou eunuchů. Během října roku 1911 jednotlivé provincie vyhlášovaly nezávislost na qingské vládě a 1. ledna 1912 byla vyhlášena Čínská republika (*Zhōnghuá Mínguó 中華民國*) (Spence 1999: 232).

5.2 Období Čínské republiky (1912 – 1949)

Po svržení Qingů přišly do popředí nově vytvořené politické strany a konaly se také první svobodné volby v čínské historii. Ve volbách zvítězila Čínská národní strana, Kuomintang (KMT) (*Zhōngguó Guómíndǎng 中國國民黨*), v jejímž čele stál Song Jiaoren. Nebýt atentátu na Songa, za kterým stál prezident Yuan Shikai, mohla Čína zažít první demokratickou vládu. Během Yuanovy vojenské nadvlády vzrostl zájem intelektuálů o proměnu čínského vládního aparátu. Vše eskalovalo Hnutím za novou kulturu (*Xīn Wénhuà*

yuǎndòng 新文化運動) a později Májovým hnutím (*Xīn wénxué yùndòng* 新文學運動). Mezi hlavní postavy patřili budoucí zakladatelé KS Číny Hu Shi a Chen Duxiu.

V lednu roku 1919 se konala v Paříži mírová konference, na které bylo rozhodnuto, že bývalé německé koncese v Shandongu budou přiděleny Japonsku. Reakce na rozhodnutí mírových vyjednávačů ve Versailles na sebe nenechala v Číně dlouho čekat a vykryštovala ve studentské Májové hnutí. Jednalo se o velkolepou masovou demonstraci, která byla začátkem Nové demokratické revoluce (*Xīn mínzhǔzhǔyì géming* 新民主主義革命) a také Komunistické strany Číny (*Zhōngguó Gòngchǎndǎng* 中國共產黨). V rámci hnutí začali studenti projevovat zájem o individualismus a sebevyjádření, což bylo v rozporu s konfuciánskými hodnotami, přetrvávajícími v čínské společnosti. Jejich cílem bylo vybudovat novou Čínu pomocí reforem, ve které nebudou nadále převládat zastaralé čínské hodnoty³. Část studentstva, která se okolo Májového hnutí pohybovala, se postupně začala politicky angažovat. V zájmu studentů bylo primárně vytvořit takovou vládu, která by sjednotila celý stát, nastolila pořádek a tak umožnila rozkvět Číny (Spence 1999: 311).

Významnou roli při Nové demokratické revoluci sehrál zakladatel Čínské republiky Sunjatsen. Sunjatsen, po vzoru Lianga a Kanga, usiloval o vytvoření aparátu, který by z Číny udělal moderní a vyspělý stát. V roce 1905 Sun, v rámci programového manifestu nově vzniklé Spojené ligy (*Tóngméngghuì* 同盟會), stanovil své tři lidové principy (*sānmínzhǔyì* 三民主義), ty se následně staly základem KMT a nové Číny (Fung 2000: 32).⁴

Sunjatsenova myšlenka demokracie (*mínquán zhǔyì* 民權主義) vznikla jako syntéza evropského osvícenství a čínské tradiční kultury. Poukázoval na skutečnost, že by si Čína měla vzít příklad ze západních režimů a jejich modelů demokracie. Suna však nelze označit za liberálního demokrata, protože svým způsobem vlády se naopak spíše blížil k autokracii. Pro Suna občanské svobody (*mínquán* 民權) nezahrnovalo osobní svobody, stále bylo důležité, aby se jedinec podřídil skupině, do které patřil (Wang 1980: 17). Podle Suna spočíval problém v tom, že čínská společnost tíhla k feudalismu. Bylo proto důležité nastolit

⁴ Sun se také zapojil do Xinhajské revoluce (*Xīnhài géming* 辛亥革命), která v roce 1912 svrhla vládu Qingů. Na krátké období se stal prezidentem Čínské republiky, pak byl však vystřídán Yuan Shikaiem, za jehož vlády žil v Japonském exilu. K moci se vrátil v roce 1921 po smrti Yuana (Fung 2000: 32).

republiku, v rámci níž by lid měl mít právo volit, právo účastnit se referenda a možnost odvolání svých zástupců, kteří měli lid zastupovat na Národním shromáždění.

Implementace této volební svobody skončila pouze na krajské úrovni, jelikož zbytek povinností už vykonávali jednotliví krajští reprezentanti na Národním shromáždění. Národní shromáždění následně volilo prezidenta a ústřední členy vlády, avšak nemělo žádnou legislativní moc, ta připadala vládě a prezidentovi. Sun nevěřil, že si jsou všichni lidé rovni, tudíž ani podle Suna nemají všichni právo na stejné svobody. Sun rozděloval lid do tří kategorií podle jejich funkce ve společnosti. V ideálním modelu vlády, podle Suna, byl v čele prezident a intelektuální elita, kteří společně rozhodovali o politickém směru vlády. Za vzor vlády Sun považoval Bismarckovu vládu v Prusku a japonské období vlády Meidži (Fung 2000: 33).

Sunjatsenova myšlenka svobody se shodovala s jeho předchůdcem Liang Qichiaem.⁵ Sun si představoval Čínu jako ideální společnost, nejen klidnou a prosperující, ale také v harmonii s konfuciánskými zásadami lidskosti a lásky (*rénài* 仁愛) a důvěrou a spravedlností (*xìnyì* 信義); společnost, kde sobectví ustoupí veřejnému dobru. Jedině takto by Čína mohla mít ve světě vliv a to vše by vedlo ke světové harmonii (*shìjiè datong* 世界大同) (Fung 2000: 38).

Ze začátku se Sun přibližoval lincolnovskému pojetí vlády, tedy že by měla fungovat „Vláda lidu, lidmi, pro lid“. V roce 1923 našel spojence v Kominterně a jeho vláda se začala od tohoto principu vzdalovat. Následně Sunjatsen přišel s teorií „výchové vlády“⁶ podle anglického *political tutelage* (*xùn zhèng* 訓政), ve které měl po Sunově smrti pokračovat jeho nástupce Čankajšek. Pod vládou Čankajška byla však celá myšlenka demokratického vývoje pozastavena a do popředí se dostal boj proti Japonsku. KMT, který byl za Sunjatsena advokátem demokracie, upadal. Což přineslo kritiku ze strany intelektuálů (Lincoln 1994: 145).⁷

⁵ Oba věřili, že lid by nejdříve měl být politicky vycvičen a následně může získat svobodu. Pokud by získal lid nejprve svobodu, nastal by chaos (Fung 2000: 38).

⁶ O této teorii se dozvíme více v další podkapitole.

⁷ Lincoln však tvrdil, že motivací pro intelektuály, kteří chtěli politické reformy, byl spíše nacionalismus, než touha po demokracii (Lincoln 1994: 145).

5.2.1 Nankingská dekáda

V roce 1924 vznikla první jednotná fronta mezi nově vzniklou KS Číny a KMT, která trvala do roku 1927. Během těchto let strany společně bojovaly proti militaristům a imperialismu. Následně byla v roce 1927, po patnácti letech, úspěšně nastolena legitimní jednotná vláda KMT, tzv. Nankingská dekáda (*Nánjīng shìjiè* 南京世界), trvající do roku 1937. Do čela KMT Číny se dostal Čankajšek, který však měl vést Čínu směrem udaným Sunjatsenem. Podle Sunjatsena pro Čínu existovaly tři vývojové fáze. V první fázi bylo nutné, aby republikánská vláda vojenskou mocí potlačila militaristy, upevnila národní jednotu a posílila autoritu státu. V druhé fázi měla být činná jednostranná vláda KMT, kterou Sunjatsen nazývá „výchovnou vládou“. Během této druhé fáze by se pomocí vzdělávání připravoval lid na první demokratické volby a samosprávu. Po šesti letech výchovy vládou by byla Čína připravena na plnou demokracii. Plán vyvrcholil za Čankajškovy vlády represemi, cenzurou a regulacemi ve vzdělávání a v zavedení autoritativního stranického státu, a tak k zavedení plné demokracie nikdy nedošlo (Fung 2000: 41)⁸.

Vedle legitimní vlády KMT se v ústraní pomalu rozrůstala také KS Číny. Mao Zedong se po několika nepodařených pokusech o získání moci a také kvůli faktu, že KMT v té době komunisty soustavně vojensky napadal, utekla KS Číny do hor v Jinggangshanu, konečně v roce 1931 založil Mao Zedong v Jiangxi a Fujianu Čínskou sovětskou republiku (*Zhōnghuá sūwéi ‘āi gònghéguó* 中華蘇維埃共和國). V následujících letech Maova moc rostla a později během Dlouhého pochodu (*Chángzhēng* 長征) byla utvrzena. KMT spatřil v KS Číny velkou hrozbu, mezitím však zanedbal hrozbu přicházející od Japonska.⁹ Po skončení druhé světové války byla Čína po ekonomické a sociální stránce na mizině, sužovala ji chudoba a hladomory. Do ústředí se vrátil mocenský boj mezi KMT a KS Číny, který vygradoval v občanskou válku. Postupně připadalo území do rukou KS Číny (Spence 1999: 505- 511).

Od roku 1919 usilovala mladá generace inteligence o upevnění moci v Číně. Řešení viděla v novém konstitučním politickém systému, pomocí něhož by Čína mohla vystavit mocný stát. Stále však pokračoval boj proti cizím mocnostem. Tento boj se přenesl až

⁸ KMT se povedlo docílit závěru druhé fáze a v roce 1929 měla být nastolena třetí fáze, avšak k té nikdy nedošlo. Místo toho KMT pokračoval v militaristickém způsobu vlády a přibližoval se autoritářskému režimu (Fung 2000 : 41).

⁹ Po pekingském střetu japonských vojsk s čínskými vojsky dne 7. července 1937 byla proti Japonsku vytvořena druhá jednotná fronta mezi KMT a KS Číny. Vznik jednotné fronty dal KS Číně prostor pro ovlivnění větší sféry, následkem čehož se během následujících let Mao snažil implementovat teorii marxismu-leninismu do čínské společnosti. Na konci druhé světové války měla KS Číny více než milion příznivců (Spence 1999 : 402).

do čtyřicátých let, kdy se nacionalismus stal stěžejním cílem všech politických sdružení. Vedle KMT a KS Číny existovaly také menší politické strany, jež ve třicátých a čtyřicátých letech měly zájem o účast na politické scéně a zastávaly názor o vládě pluralitního režimu. Většina intelektuálů se vrátila ze studií na Západě nebo z Japonska. Jednoznačně oponovali komunismu, který naopak jakékoliv svobody v Číně potlačoval (Fung 2000: 260).

V zimě roku 1940 začala skupinka intelektuálů publikovat periodikum *Guāngmíng bào* (光明報), ve kterém také uveřejnili manifest pro nově vzniklou Čínskou demokratickou ligu (DL) (*Zhōngguó mínzhǔ tóngméng* 中國民主同盟). Tato liga usilovala o zasazení západní demokracie do čínských podmínek, protože věřili, že je možné spojit některé západní ideje s těmi čínskými. Ve svém manifestu zdůrazňovali, že za svůj cíl považují dosažení jednotné Číny. Hlavními body, o které nová liga usilovala, byly demokratizace politické sféry a podřízení armády kontrole státu.¹⁰ V roce 1945 vydala DL prohlášení svých vzájemných liberálně-demokratických hodnot¹¹ (Fung 2000: 261). Kvůli nestabilnímu vedení, odlišným názorům v rámci ligy a také potlačením ze strany nacionalistů nebyla nikdy DL schopna docílit stejného postavení jako KMT nebo KS Číny. Nicméně zaujímala vedle těchto stran důležité kulturně-politické postavení (Fung 2000: 261).

5.3 ČLR za vlády Mao Zedonga (1949–1976)

Po letech občanské války, kdy mezi sebou soupeřil KMT, v čele s Čankajškem, a KS Číny, vyvrcholila v roce 1949 občanská válka a k moci se dostala KS Číny.¹² Dne 1. října 1949 vyhlásila KS Číny nad všemi čínskými oblastmi, kromě Taiwanu, nadvládu, čímž vznikla Čínská lidová republika. Ačkoliv KS Číny získala moc, jednalo se o pouhý začátek náročné cesty pro vytvoření stabilního, prosperujícího státu s lepším sociálním a ekonomickým systémem.

Dne 21. září 1949 se v Pekingu konalo první Čínské lidové politické poradní shromáždění (*Zhōngguó rénmin zhèngzhì xiéshāng huìyì* 中國人民政治協商會議), kde byla vytvořena nová jednotná fronta, která zastávala pozici hlavního veřejného orgánu a která

¹⁰ Spektrum jednotlivých skupin, které byly součástí aliance, bylo široké, a proto se často ve svých zájmech rozcházely.

¹¹ V prohlášení stálo, že původní význam demokracie (*mínzhǔ* 民主) znamená v dnešní době mnohem více než pouze politický systém. Jedná se o způsob bytí a je základem pro to, abychom mohli být lidmi (čínský ekvivalent *zuòrén* 做人). V demokratickém systému by ekonomika a politika měly patřit všemu lidu, avšak pokud je politická a ekonomická moc v rukou jedné osoby, jedná se o autokracii (Fung, 2000: 261).

¹² Čankajškova vláda KMT prchla na Taiwan.

zahrnovala jak členy KS Číny, tak i nestraníky. Byl zde připraven návrh prvního politického programu ČLR, tzv. společný program (*gòngtónggānglǐng* 共同綱領). Na shromáždění byl přednesen Zhou Enlaiem (MacFarquhar 2011: 28). Základním principem vlády byla Mao Zedongova myšlenka nové demokracie¹³ (*xīnmínzhǔzhǔyì* 新民主主義), kterou Mao formuloval v roce 1940. Nová demokracie pro Mao Zedonga znamenala osvobozenou demokracii a boj proti imperialistům. Ačkoliv se v názvu objevuje slovo demokracie, tak s demokracií, podle západního chápání, neměla jeho myšlenka nic společného, naopak se spíše blížila diktatuře. Pro Mao Zedonga představovala nová demokracie doktrínu, že lid byl pánem své země. Nicméně tento lid byl nevzdělaný, a tak musel být vedený KS Číny. To vše vedlo k tomu, že v čele státu musí stát KS Číny. Cílem bylo vybudování spojené demokratické diktatury (*mínzhǔ de liánhé zhuānzhèng* 民主的聯合專政), která by nenesla prvky ani proletářské, ani buržoazní diktatury (Sullivan 2012: 190). Jednalo se o spojení všech revolučních tříd. V tomto spojení byla nejmocnější dělnická třída (*gōng rén jiējí* 工人階級), po ní následovala maloburžoazie (*xiǎo zī chǎn jiējí* 小資產階級) a následně národní buržoazie (*mínzú zī chǎn jiējí* 民族資產階級) s nejmenší mocí. Ačkoliv byl Mao zastáncem Sunjatsenových tří lidových principů, tak mnohem víc věřil ve třídní boj, kterým však dělal jeho doktrínu nové demokracie doktrínou nedemokratickou.

Společný program prohlašoval, že Čína bude zemí, kde Číňané budou pány nové společnosti a fašistická vláda Kuomintangu bude nahrazena vládou nové demokracie. Součástí programu bylo volební právo, svoboda slova, právo na demonstrace, právo na publikování, právo na shromažďování, svoboda náboženského vyznání a také právo svobodného pohybu.¹⁴ Zároveň byly zrovnoprávněny všechny národnosti na území ČLR (MacFarquhar 2011: 28-30). Politika KS Číny však byla stále nedemokratická, a ačkoliv měl Společný program zajišťovat lidem jisté svobody, bylo také deklarováno, že se z Číny stává lidově demokratická diktatura (*rénmín mínzhǔ zhuānzhèng* 人民民主專政) založená na rolnické alianci (*gōng nóng liánméng* 工農聯盟) (Spence 1999: 517). Zdánlivě mírná politika KS Číny byla předzvěstí třídního boje a politických perzekucí. Hlavním prostředkem politické perzekuce byly politické kampaně, pomocí kterých dávala KS Číny

¹³ Při apelování na KS Číny se čínská inteligence velice často opírá o obsah Mao Zedongova programu *nové demokracie*, jejíž principy strana porušuje (Sullivan 2012: 190)

¹⁴ Oficiálně byla zlepšena práva žen; ženy byly zrovnoprávněny s muži v politice, ekonomice, kultuře a také ve vzdělání (MacFarquhar: 28-30).

lidu pocit, že se přímo podílí na politickém vývoji státu. Kampaně tak byly spojovány s mobilizací mas za účelem dosažení cíle KS Číny.¹⁵

První z politických kampaní za účelem odstranění tzv. kontrarevolucionářů (*fǎngémìng* 反革命) byla Kampaň proti třem zlům (*Sānfǎn yùndòng* 三反運動). Pro KS Číny byl kontrarevolucionář každý, kdo se snažil jakkoliv oponovat nebo kritizovat komunistickou vládu. Do této skupiny spadali členové KMT, vyšší armádní důstojníci, vysoce postavení policisté, členové tajné služby a ostatní příslušníci strany, kteří pracovali pro bývalý režim. Během necelého roku bylo za kontrarevolucionáře označeno přes třináct tisíc obyvatel Číny (MacFarquhar 2011: 39).¹⁶

Paralelně probíhala také Kampaň proti pěti zlům¹⁷ (*Wǔfǎn yùndòng* 五反運動), jejímž cílem bylo zničit autoritu národní buržoazie, jež byla velkou překážkou pro prosazení politiky KS Číny, dále pak posílit moc strany nad podniky (MacFarquhar 2011: 40). Politické kampaně jsou nadále klasickým příkladem systematické perzekuce nepohodlných občanů.

Po konci nejnásilnější části politických kampaní přišla na řadu první ústava ČLR. Tato ústava, sepsaná podle Stalinova sovětského vzoru z roku 1936, byla přijata na Všečínském shromáždění lidových zástupců (VSLZ) (*quánguó rén dàhuìyì* 全國人大會議) dne 20. září 1954. Ústava nahradila Společný program z roku 1949. Nejvyšším zákonodárným orgánem bylo ustanoveno Všečínské shromáždění lidových zástupců se zákonodárnou mocí. Vedle toho stál Stálý výbor Všečínského shromáždění lidových zástupců (*Quánguó rén mín dàibiǎo dàhuì chángwù wěiyuánhui* 全國人民代表大會常務委員會), kterému se podřizovala Státní rada (*Guówùyuán* 國務院) s výkonnou mocí¹⁸ (Dillon 2010: 279). Ačkoliv v ČLR oficiálně existovala ústava a na první pohled měla demokratické rysy, většina moci i nadále připadala nejužšímu vedení strany a jejímu předsedovi. Navzdory nové ústavě byla čínská politika, de facto, stále diktaturou.

¹⁵ Průběh politických kampaní byl následující: nejprve strana identifikuje problém, který je potřeba řešit, a poté způsob jeho řešení. Po důkladné analýze problematiky jsou osloveny masy prostřednictvím médií a vznikají jednotlivá uskupení. Klíčovou rolí při politických kampaních hraje také propaganda. Následně je lid vyzván k uskutečnění vytyčených cílů (Kelkar 1978: 51-54).

¹⁶ Kontrarevolucionáři byli zatýkáni na základě nařízení o odstranění kontrarevolucionářů, které bylo schváleno v únoru 1951 a odvolávalo se na sedmý paragraf první části Společného programu KS Číny (Dillon 2010: 267). Tato kampaň byla naměřená proti korupci, plýtvání a byrokracii a cílila na městské úředníky, kteří měli na starost finance a byli podezřelí z korupce. Celkem se jednalo o jednu čtvrtinu stranických kádřů (MacFarquhar 2011: 39).

¹⁷ Těmito pěti zly bylo úplatkářství, daňové podvody, rozkrádání státního majetku, únik státního tajemství a podvody (MacFarquhar 2011: 40).

¹⁸ Součástí ústavy byla mj. také práva a povinnosti občanů, hymna a vlajka ČLR

Během padesátých a šedesátých let se KS Číny snažila vybudovat vztah s čínskou inteligencí (*zhīshífēnzǐ* 知識分子). Na jaře roku 1956 vyhlásil Mao Zedong „*ať rozkvétá sto květů, ať spolu soupeří sto škol*“ (*bǎihuāqífàng, bǎijiāzhēngmíng* 百花齊放, 百家爭鳴), čímž započalo hnutí Sta květů (*Báihuā yùndòng* 白話運動). Mělo se jednat se o uvolnění atmosféry v ČLR, o větší akademické svobody a prostor pro inteligenci pro vytvoření konstruktivní kritiky vlády. Vše mělo přispět k vylepšení politického systému. Rok po vyhlášení hnutí se začaly objevovat články kritizující vládu, nesprávné úřední postupy a korupci. Na pekinských univerzitách situace eskalovala, studenti se začali bouřit. Na univerzitní půdě byly také publikovány noviny kritizující KS Číny, vedle nich začala vznikat neoficiální periodika. Členové demokratických stran projeвили zájem o vyšší politickou účast. Do popředí přišli i novináři, kteří byli pod neustálým dohledem režimu, a jejich práce podléhaly pečlivé státní cenzuře. Ačkoliv měl Mao Zedong zájem o začlenění inteligence do vlády, ostrá kritika inteligence nekorespondovala s jeho ideály, a tak se z ní náhle stal další terč. Následoval zvrat a byla zavedena nová masová politická kampaň známá jako Kampaň proti pravičákům (*Fǎnyòupài dòuzhēng* 反右派斗争), jejímž mozkiem byl Deng Xiaoping (MacFarquhar 2011: 78-81).

Kampaň proti pravičákům byla namířena primárně proti čínské inteligenci, ale také proti další opozici; ti všichni byli označeni za pravičáky (*yòupài* 右派) (MacFarquhar 2011: 81-85). Jako pravičáci museli podstoupit myšlenkovou reformu nebo reformu prostřednictvím práce. Všechny pravomoci, kterými demokratické strany do této doby disponovaly, byly zlikvidovány (MacFarquhar 2011: 81-85). Tato kampaň byla především vykrystalizováním vlastních konfliktů KS Číny.

V květnu roku 1958 se sešlo druhé zasedání VIII. sjezdu KS Číny, na kterém byla představena politika Tří rudých praporů (*Sānmian hóngqí* 三面紅旗). Skládala se z Velkého skoku, lidových komun a z nové generální linie KS Číny (Dillon 2010: 303). Hlavním cílem bylo pomocí industrializace získat přední ekonomickou pozici po boku západních států. Do přeměny zemědělského státu ve stát industriální byly zapojeny lidové komuny, které se na venkově staraly o zemědělství¹⁹ (Spence 1999: 450).

¹⁹ Komuny měly za úkol výstavbu pecí na produkci železa, neměly však dostatek zásoby železné rudy, a tak začaly tavit zemědělské nástroje. Vedle nedostatku rudy byla také práce nekvalifikovaných lidí příčinou nekvalitních produktů, které se musely opravovat, a tak byla efektivita výroby železa velice nízká (Dillon 2010 : 306).

Ekonomika ČLR se během těchto let kvůli nekvalifikované práci propadla o rekordní čísla a lid, který pomáhal s industriálním rozvojem ČLR, postihl hladomor. Mao na VSLZ navrhl, že by neměl pokračovat ve funkci předsedy strany, nicméně v této funkci setrval do dubna roku 1959, kdy byl nahrazen Liu Shaoqim, čímž ztratil jakoukoliv moc (Spence 1999: 581).

I během období Velkého skoku byla politika industrializace v popředí, a tak veškerá rétorika sociálních reforem šla do ústraní. Čína se během posledních let dostala do Do politické, kulturní a hospodářské krize, jejíž řešení bylo hlavním cílem na lednové konferenci 9. pléna VIII. funkčního období. Konference 9. pléna VIII. funkčního období se označuje za obnovení existence ČLR pod Mao Zedongovým heslem „*realita je kritériem pravdy*“ (*shíshìqíúshì* 實事求是) (Spence 1999: 676).

5.3.1 Období Kulturní revoluce

Na zvláštním zasedání ÚV KS Číny, které v roce 1963 svolal Mao Zedong, se stala zásadní nová ideologická kampaň za socialistickou výchovu (*shèhuìzhūyì jiàoyù yùndòng* 社會主義教育運動), jejímž účelem bylo odstranit veškeré náznaky byrokracie z KS Číny. Zároveň také propukla kampaň „za studium Maových myšlenek“ (Spence 1999: 592). V následujících letech se Mao snažil o nárůst kultu osobnosti. Za počátek Velké proletářské kulturní revoluce (*Wúchǎnjiējí wénhuà dàgémìng* 無產階級文化大革命) lze považovat zasedání stálého výboru politbyra ÚV KS Číny v září 1965, na kterém Mao Zedong požadoval dokončení školské reformy. Stálý výbor politbyra však jeho požadavek odmítl (Weatherley 2006: 63).

Ačkoliv samostatná revoluce trvala tři roky, byl její vliv patrný do roku 1976. KS Číny procházela vnitrostranickými boji, které byly podníceny Mao Zedongem. Sociální konflikt probíhal na mnoha místech v Číně. Od konce roku 1965 panovalo mezi Maovými stoupenci a stranickým establishmentem napětí. Na své straně měl Mao Čínskou lidovou osvobozenou armádu (*Zhōngguó rénmin jiěfàngjūn* 中國人民解放軍) (ČLOA), svou ženu Jiang Qing a radikální šanghajské intelektuály. Jiang Qing, pod záminkou návratu k proletářským hodnotám, měla za cíl uskutečnit radikální reformy a chtěla toho docílit prostřednictvím moci nad kulturní obcí. Když Maova moc v KS Číny upadala, rozhodl

se odjet do Šanghaje, kde se vyskytovalo mnoho příznivců jeho ženy. V Šanghaji se zrodilo myšlenkové jádro Kulturní revoluce a nová politická frakce, nezávislá na centrální vládě KS Číny. Mezi členy patřili Chen Boda, Mao Zedong, Jiang Qing a Zhan Chunqiao. Šanghajská média sloužila k šíření jejich idejí a k útoku na centrální vládu KS Číny v Pekingu, kterou označovali za nově vzniklý pravičácký proud (MacFarquhar 2011: 156-158).

Po Velkém skoku se Mao Zedonga snažil podpořit také Lin Biao stojícího v čele ČLOA. Útoky nově vzniklé skupiny v Šanghaji začaly mediálním napadením Wu Hana²⁰, náměstka pekingského starosty. Článek byl publikován 29. listopadu 1965 v šanghajském deníku. Následně byl v Pekingu tento deník zakázán. Po pekingské cenzuře nařídil Mao Zedong celostátní publikaci tohoto textu. Pro řešení Wu Hanova případu se na začátku roku 1966 sešly dvě odlišné skupiny. Na jedné straně stála v Pekingu Skupina pěti (*Wénhuà gémìng wǔrén xiǎozǔ* 文化革命五人小組) v čele s Peng Zhenem. Tato skupina se skládala z vysoce postavených členů KS Číny, zaměstnanců Ministerstva kultury a novinářů. Většinou se jednalo o byrokraty a intelektuály, kteří měli blízko k Dengovi a Liuovi. Skupina se rozhodla řešit situaci okolo Wu spíše akademicky a nechtěla do ní zapojovat politické aspekty, zejména třídní boj. Na druhé straně probíhalo v Šanghaji ve stejné době pod taktovkou Jiang Qing fórum o politickém významu literatury a umění. Účastníci, šanghajští radikální intelektuálové, prosazovali socialistické očištění umění a oproštění od západních hodnot.

Peng nechtěl z Wuova případu vytvořit politickou debatu, a tím se obě skupiny názorově rozcházely. V únoru roku 1966 ÚV KS Číny Pengův názor podpořil. V Šanghaji mezitím vznikaly nové radikální verze tradičních čínských děl, která poukazovala na transformaci čínské kultury proletářským směrem. Zbytek čínské kultury byl však stále pod vlivem buržoazie. Politický boj mezi Skupinou pěti a frakcí Jiang Qing vyvrcholil na jaře roku 1966, kdy bylo na schůzi politbyra ÚV KS Číny dne 16. května přijato usnesení rušící teze Skupiny pěti, vypracované Pengem. Zároveň zde také byla vytvořena Skupina pro Kulturní revoluci.²¹ Mao se rozhodl reorganizovat celou KS Číny a zbavit se tak všech, kteří

²⁰ Wu Han byl jedním z hlavních členů Čínské demokratické ligy a po roce 1949 pracoval na pozici místostarosty Pekingu. Zároveň byl také historikem a specialistkou na dynastii Ming. V roce 1961 napsal divadelní hru, která nepřímou útočila na Maovo jednání s Peng Dehuai při Lushanské konferenci. Později přispíval do Pekingského deníku, kde ve svém sloupku kritizoval Velký skok. Wu byl pod ochranou Pekingského starosty Penga, a tak na něj Mao nemohl přímo zaútočit (Spence 1999: 599-601).

²¹ Důsledkem bylo odstranění Penga z jeho pozice spolu s ostatními významnými představiteli ministerstva kultury. Dále byly zahájeny útoky proti Wu Hanovi (Spence 1999: 599-601).

by mu mohli stát v cestě, a to počínaje oddělením propagandy ÚV KS Číny (MacFarquhar 2011: 172).

Následně byly vylepeny noviny velkých znaků (*dàzìbào* 大字報)²², ve kterých Nie Yuanzi spolu s dalšími profesory filozofie z Pekingské univerzity kritizovali vicekancléře univerzity za podkopávání Kulturní revoluce, což zapůsobilo jako katalyzátor dalších událostí.²³ Situace měla rychlý spád a postupně se bouření rozšířilo i mezi středoškoláky. Když se Mao vrátil v červenci do Peking, bylo město už plně obsazeno ČLOA. Mao si upevňoval politickou moc a plný sil po návratu k moci nařídil, aby byl Nie Yuanzin text celoplošně publikován. Zároveň svolal schůzi nejvyššího mocenského orgánu, Kulturní revoluční skupiny, s cílem řešení role pracovních týmů na univerzitách (Dillon 2010: 330).

Na začátku srpna roku 1966 se v Peking, konalo XI. plenární zasedání VIII. ÚV KS Číny. Oficiální začátek Velké proletářské revoluce byl pak vyhlášen 8. 8. 1966, kdy ústřední výbor KS Číny utvořil šestnáct hlavních bodů Kulturní revoluce jako hlavní politický program KS Číny.²⁴ Druhou nejdůležitější osobou strany se stal, na pozici místopředsedy, Lin Biao. Celoplošně začala vznikat studentská seskupení, mezi nejrozsáhlejší patřili tzv. Rudé gardy. Posléze se na náměstí Nebeského klidu v Peking, sešlo velké množství studentů, kteří přijeli podpořit Maa a byli připraveni bojovat. Pod heslem „*boj proti čtyřem starým*“ (*pò sìjiù* 破四舊) začali rudogardisté ničit posvátná místa, umění, literaturu a cokoliv, co jim přišlo pod ruku a neshodovalo se s jejich ideály. Ne všichni ve vedení KS Číny souhlasili s politikou této strany, mezi odpůrce patřil například Liu Shaoqi nebo Zhou Enlai (MacFarquhar 2011: 174-178).²⁵

KS Číny se snažila o vytvoření nového celostátního aparátu ve formě revolučních výborů (*gémìng wēiyuánhui* 革命委會), které měly situaci v ČLR stabilizovat. Mezi studenty stále panovalo revoluční nadšení, avšak pro Maa už nebylo přínosné, v revolučních výborech je nepotřeboval, a tak tyto nálady potlačil (MacFarquhar 2011: 184).

²² Noviny velkých znaků se používaly pro politické účely od čtyřicátých let. Během Kulturní revoluce sehrály velkou roli a později byly také hlavním médiem pro-demokratických hnutí (Spence 1999: 685).

²³ Liu a Deng zorganizovali pracovní skupinky, které měly zamezit bouření proti KS Číny na akademické půdě po vyvěšení novin velkých znaků (Spence 1999: 604).

²⁴ Následovala reorganizace strany s dosazením stoupenců Mao Zedonga. Ze své funkce byl odstraněn Liu Shaoqi a dále byla schválena reorganizace politbyra (Weatherley 2006: 75-76).

²⁵ V polovině roku 1967 se rozpadl celý státní aparát a byl nahrazen „bojovými oddíly“, které nebyli jakkoliv schváleným aparátem. V lednu stejného roku se Mao rozhodl o prosazení politiky „trojího spojení“, kdy se měli spojit revoluční masy a armádou a funkcionáři (Weatherley 2006: 77-78).

V polovině října se v Pekingu konalo XII. plénium ÚV KS Číny, kde se sešli nejen členové Ústřední rady, ale také vrchní představitelé provincií a zastupitelé ČLOA. Na schůzi byl Liu Shaoqi označen za nepřítele státu a příznivce imperialismu. Vedle této agendy bylo také na programu vytvoření kostry pro další ústavu ČLR. Půl roku po XII. plénu se v dubnu roku 1969 po jedenácti letech konal IX. sjezd KS Číny, na kterém se dále probírala již zmiňovaná ústava. Většina účastníků sjezdu se skládala z členů ČLOA (MacFarquhar 2011: 223-224).

V rámci X. sjezdu KS Číny, který se konal v roce 1973 došlo k rehabilitaci funkcionářů, mezi nimi byl mimo jiné i Deng Xiaoping. Pro Denga se jednalo o první krůček k dosažení moci (Spence 1999: 635). Po X. sjezdu KS Číny stále nebyl zvolen Maův následovník. Nejen Mao, ale i straničtí představitelé ze zakládající generace se obávali, že moc padne do rukou mladé kariéristické generaci. Pod označením kampaně „kritika Lin Biaa a Konfucia“ (*pī Lín pī Kǒng yùndòng* 批林批孔運動) měl Mao namířeno proti lidem typu Lin Biaa, zejména proti Zhou Enlaiovi, o němž bylo známo, že s politikou Kulturní revoluce nesouhlasil²⁶ (MacFarquhar 2011: 283-286). Mao byl již v pokročilém věku a procházel ideologickou krizí. Věděl, že ačkoliv se stát musí rozvíjet, je důležité, aby byla upevněna diktatura proletariátu. Proto se v roce 1974 opakoval již známý scénář z čínské historie. Začala organizace demonstrací a vyučování na univerzitách bylo opět pozastaveno. Do popředí byla postavena dělnická vrstva lidu, která začala kritizovat své nadřízené, avšak tentokrát demonstrace rychle utichla a s ní také kampaň „kritika Lin Biaa a Konfucia“. Ve stejné době si Mao Zedong všiml vzrůstajícího vlivu moci politického seskupení okolo Jiang Qing, později známé pod názvem „Banda čtyř“ (MacFarquhar 2011: 275).

V lednu roku 1975 se, poprvé od roku 1965, podařilo úspěšně uspořádat I. zasedání Všečínského shromáždění lidových zástupců 4. funkčního období. Na tomto VSLZ Zhou Enlai poprvé představil svůj plán o směru rozvoje ČLR tzv. čtyři modernizace (*sìge xiàndàihuà* 四個現代化), které později prosadil Deng Xiaoping (MacFarquhar 2011: 289).

²⁶ Zhou Enlai, po boku s Deng Xiapingem, se nenechal vnitropolitickými intrikami odradit a nadále pokračoval ve vylepšování čínských mezinárodních vztahů.

Na zasedání byl Deng Xiaoping povýšen do pozice místopředsedy státní rady. Vše šlo k úspěšným prvním krokům v rozvoji ČLR. Před svou smrtí se Maovi podařilo zorganizovat dvě poslední politické kampaně zaměřené na podporu diktatury proletariátu a proti rehabilitaci stranických funkcionářů.²⁷ Nadcházející rok byl pro další vývoj KS Číny bouřlivý. Na začátku ledna zemřel již dlouho nemocný Zhou Enlai. S jeho smrtí na čas odešla i možnost realizace hospodářského rozvoje. Pro čínskou společnost se jednalo o velkou ztrátu nadějí na vylepšení a stabilizaci situace v Číně.

Uctívání jeho památky vyvrcholilo na čínský svátek zesnulých, (*Qīngmíng* 清明), ten připadl na datum 5. dubna 1976 a v tomto roce se zapsal do dějin jako Incident na náměstí Nebeského klidu (*Sìwǔ yùndòng* 四五運動) (MacFarquhar 2011: 298-299). Již od dubna se lidé scházeli na náměstí Nebeského klidu, kde uctívali památku Zhou Enlaje. Zvrat nastal na tento svátek, kdy policie odstranila všechny pamětní předměty a místo zatarasila. Poklidná pietní akce se zvrhla v politickou roztržku. Lid se snažil apelovat na pekingského starostu Wu Deho, aby policejní akce zastavil, ten dále trval na svém rozhodnutí a označil je za kontrarevolucionáře. Za hlavního agitátora označila Jiang Qing místopředsedu státní rady Deng Xiaopinga, následkem čehož byl z této pozice odstraněn. Na jeho místo byl 7. dubna dosazen Hua Guofeng (Dillon 2010: 351).

V září stejného roku zemřel velký vůdce Mao. Frakční boj ve straně nadále pokračoval a jeho nástupce nebyl nikomu znám. Zájem o obsazení klíčových pozic měla především Banda čtyř v čele s Mao Zedongovou vdovou Jiang Qing. Mao se však před svou smrtí vyslovil, že za vhodného nástupce považuje Hua Guofenga.²⁸ Dne 7. října byl Hua Guofeng jmenován předsedou výboru pro vojenské záležitosti ÚV a předsedou KS Číny (MacFarquhar 2011: 302).

5.4 Období po smrti Mao Zedonga

Okolo Hua Guofenga vznikla skupinka podpůrců, kteří usilovali o pokračování Maových představ, ale Hua Guofeng také usiloval o upevnění své moci politikou zvanou „dvě cokoli“ (*fānshì pài* 凡是派). Po vzoru maoistických kampaní následovala další politická

²⁷ KS Číny od svého vzniku postupně stárla, většině funkcionářů bylo okolo sedmdesáti let a bylo jasné, že výměna v hlavních řadách je v dohledu.

²⁸ Ačkoliv Jiang Qing usilovně pracovala na prosazení se do čela ČLR, nakonec byla, podle tajného usnesení, které proběhlo dne 6. října, spolu se ostatními členy „Bandy“ zatčena. Vedle Bandy čtyř byli také na Hua Guofengův příkaz zatčeni další stoupenci Jiang Qing (Spence 1999: 651).

kampaň, která byla tentokrát zaměřena proti Bandě čtyř. Všechny nešvary Kulturní revoluce byly vysvětlovány jako vina Bandy čtyř. V souladu s Maovými kroky se strana snažila o vyřešení hospodářské krize, která se vedle diktatury proletariátu stala hlavní prioritou všech zasedání KS Číny (Weatherley 2006: 92). Deng Xiaoping se od smrti Zhou Enlaje držel v ústraní, ale z jara roku 1977 napsal ústřednímu výboru dopis. Jeho myšlenky pro vylepšení situace byly přijaty a v rámci červnového X. sjezdu III. pléna ÚV KS Číny byl opět rehabilitován. Po jeho jmenování do pozice vedoucího oddělení organizačních složek ÚV KS Číny se postaral o rehabilitaci všech neprávem odstraněných funkcionářů a členů inteligence odsouzených v rámci politických kampaní ze začátku sedmdesátých let. Po boku Denga stál Hu Yaobang, který věřil, že je nutné obnovit Čínu nejen pomocí ekonomických, ale také sociálních reforem (Weatherley 2006: 92). Po dekádě společenského neklidu se situace začala uklidňovat a Čína byla na správné cestě k ekonomickému a společenskému vývoji s šancí dohnat západní státy. Ve stejné době také začala vycházet necenzurovaná neoficiální periodika, kde docházelo k otevřené kritice straníků. Mocenský boj mezi Hua Guofengem a Deng Xiaopingem však nadále pokračoval.

Ačkoliv se na venek zdálo, že se situace v Číně mění, v rámci strany stále probíhaly neshody a názory členů rozhodně nebyly jednotné. V rámci I. zasedání IV. VSLZ byla v první polovině 1978 schválena obnovená ústava, nová hymna ČLR a především desetiletý rozvojový plán státu. Do čela stálého výboru nově obnoveného Čínského lidově politického poradního shromáždění vstoupil Deng Xiaoping (Weatherley 2006: 94)

Na podzim roku 1978 vydala KS Číny prohlášení o přehodnocení událostí z roku 1976, a tak dala lidu naději, že konečně nastanou změny, o které mnozí v roce 1976 usilovali. Tento moment lze považovat za zrod hnutí Zeď demokracie (Seymour 1980: 9). V druhé polovině prosince 1978 se konalo III. plénium ÚV KS Číny, na kterém byl zásadně změněn směr politiky KS Číny. Rozhodlo se o odklonění od třídního boje a do popředí přišla snaha o realizaci čtyř modernizací. Představil je zde Deng Xiaoping, cílem byla ekonomická modernizace Číny.

Rehabilitace vědců a intelektuálů, kteří byli za Kulturní revoluce perzekuováni, přinesla Dengově frakci podporu pro nové reformy a upevnila jeho pozici v čele strany (Goldman 1991: 222). Na místo vedoucího sekretariátu ÚV KS Číny byl dosazen Hu Yaobang. Během několika dnů se Deng Xiaopingovi podařilo dosadit do významných

vládních pozic své příznivce, tím také vzrostla jeho moc a převaha ve straně (Dillon 2010: 358). Výsledkem III. pléna ÚV KS Číny bylo vítězství Dengovy frakce nad Hua Guofengovou frakcí dvou cokoliv. Dengova doktrína „osvobodit myšlení“ (*jiěfàng sī xiǎng* 解放思想) a „realita je kritériem pravdy“ (*shíshìqíúshì* 实事求是) byla přijata jako hlavní ideologie KS Číny.²⁹

Na začátek roku 1979 byla svolaná konference o teoretických principech, na které měly na ní být přehodnoceny teoretické základy strany a následující vývoj reform. Klíčovým bodem pro vývoj demokracie v ČLR byly vznesené požadavky na reformu leninistického systému demokratického centralismu, který hlásal Mao. Dva dny před odjezdem na oficiální návštěvu přednesl projev také Deng Xiaoping, podpořil v něm prosazení demokracie (Ruan et al. 1994: 53).

Pauzu, která proběhla v rámci konference kvůli čínskému novému roku, využili konzervativci ke kritice Hu Yaobangových prodemokratických myšlenek a také k již přijatému politickému programu. Probíhající demokratické hnutí označili za hrozbu stability vlády (Chang 1981: 11).

S obavou o svou pozici Deng Xiaoping na konci konference přistoupil ke kritice demokratického hnutí a dále se distancoval od radikální kritiky Mao Zedonga (Goldman 1991: 236). Na závěr konference dodal, že je důležité držet se čtyř základních principů (*sìxiàng jīběn yuánzé* 四項基本原則), socialistické cesty; diktatury proletariátu; vedoucí úlohy KS; marxismu-leninismu a Maova myšlení (Goodman 1994: 95). Tímto Deng Xiaoping naznačil, že v rámci politických reform existují určité limity, zároveň s tím jsou politické reformy podřízeny reformám ekonomickým (Dassú and Saich 1992: 25). Podle Deng Xiaopinga přicházela z hnutí jistá hrozba, a té bylo potřeba zabránit. Bylo také důležité, aby si lid uvědomil, že je zapotřebí socialistická demokracie s centrální vládou, ne demokracie byrokratická (Vogel 2011: 256).

²⁹ Deng Xiaoping se také podílel na rozvoji zahraniční politiky, jelikož zastával názor, že je důležité, aby se Čína vyrovnala západním mocnostem. Do Číny tak mohly postupně expandovat velké zahraniční společnosti. Vstup zahraničních firem a příliv cizinců vyvolal v čínském lidu pocit svobody a vizi zlepšení (Seymour 1980: 11).

6 Hnutí Zed' demokracie (*Xīdān mínzhǔ qiáng* 西單民主牆)

6.1 Hnutí Zed' demokracie

Ve zdánlivě uvolněné atmosféře byl po letech perzekuce čínský lid připraven bojovat za nový politický systém založený na demokracii a občanských právech.

Hnutí Zed' demokracie bylo prvním prodemokratickým hnutím po smrti Mao Zedonga. Toto hnutí bylo aktivní sice pouze v letech 1978–1979³⁰, významně se však zapsalo do dějin ČLR (Chen 1982: 2). Základnu tohoto hnutí tvořila dlouhá cihlová zeď v ulici Chang'an (*Chángān jiē* 長安街) v pekingské čtvrti Xidan (*Xīdān* 西單). První noviny velkých znaků (*dàzìbào* 大字報), které se objevily na této zdi, byly básně Huang Xiang, zakladatele spolku *Osvícenství* (*Qǐméng* 启蒙). Huang Xiang založil první skupinu aktivistů okolo Zdi demokracie. Prostřednictvím zahraničního reportéra Fräsera, který uvedl, že Deng Xiaoping označil hnutí za „dobrou věc“ (*Xīdān hǎo* 西單好) (Fraser 1980: 245) se k aktivistům dostaly zprávy o Deng Xiaopingově podpoře hnutí. Ačkoliv Fraser také později oznámil, že Deng Xiaoping s jistými názory nesouhlasil, jeho prvotní slova lid nadchla a dodala jim více sil ke snaze o prosazování svých politických myšlenek. S Deng Xiaopingovým požehnáním se postupně okruh lidí okolo hnutí zvětšoval. Další podpora vzešla od Denga prostřednictvím článku v *Lidovém deníku* (*Renmin ribao* 人民日報) a také v jeho závěrečném projevu na III. plénu dne 13. prosince 1978 (Paltemaa 2005: 78–79). Podle Goldmanové je diskutabilní, do jaké míry se jednalo o spontánní vznik hnutí (Goldman 2002: 168), nicméně podle Paltemaa se stejně tak nedá přesně určit, do jaké míry, a jestli vůbec bylo hnutí zorganizované Dengovou frakcí (Paltemaa 2005: 84).

Většina aktivistů, kteří se na hnutí podíleli, byli potomci kádrů ze střední třídy nebo z třídy intelektuálů. Kvůli politickým okolnostem a svému původu neměli mnozí aktivisté nárok na adekvátní vzdělání. Často se jednalo o bývalé členy Rudých gard, někteří byli studenty, někteří dělníky. Většina byla přesvědčena, že je nutné, aby v Číně nastala politická změna, která měla mít přímou souvislost s modernizací země (Seymour 1980: 14). Postupem času se v rámci hnutí se tvořit různá společenství, která začala publikovat neoficiální periodika (*dìxià kānwù* 地下刊物).

³⁰ Někteří autoři tvrdí, že konec hnutí nastal v roce 1980. Hlavní část hnutí však ukončila činnost již na jaře 1979. V omezené míře pak vycházela některá periodika až do začátku roku 1980.

Během své existence bylo hnutí třikrát potlačeno. První velká vlna perzekucí začala v březnu po zatčení Wei Jingshenga poté, co byla publikována jeho esej *Chceme demokracii nebo nový despotismus?* (*Yāo mǐnzhǔ háishi yāo xī de dúcái?* 要民主還是要新的獨裁?), ve které přistoupil k ostré kritice Deng Xiaopinga. Spustil tím vlnu zatýkaní a většina periodik na čas přerušila svou činnost. Zatýkaní a razie v nakladatelstvích probíhaly během března a dubna. Dne 1. dubna 1979 vešlo v platnost nové nařízení ohledně publikace novin velkých znaků, které limitovalo distribuci pouze na vyhrazená, přísně střežená místa. Publikace nesměly obsahovat nic, co by oponovalo KS Číny (Seymour 1980: 24). Oživení stávajících periodik a vznik nových periodik se odehrávalo na krátkou dobu na podzim 1979 (Paltemaa 2005: 124). Je evidentní, že v tuto chvíli se jednalo o represivní jednání KS Číny, která se snažila aktivisty zastrašit, a tak potlačit hnutí. Dengovi posloužila podpora hnutí jako nástroj k politickému růstu, ale když demokratické hnutí začalo ohrožovat jeho kariéru, vzdálil se od něj.

V tomto období existovalo jen v Pekingu 55 různých periodik. Mezi nimi i *Průzkum* (*Tànsuǒ* 探索), vydávaný Wei Jingshengem. Periodika vznikla pro snadnější šíření nezávislých myšlenek jednotlivých společenství. Velice často se jednotlivé texty objevily na zdi v Xidanu a později byly přetištěny v odpovídajícím periodiku daného společenství. Specifikem těchto periodik bylo, že i přes tehdejší povinnost registrace tisku nebyla registrována. Vznikala nezávisle na státním aparátu a kladla důraz na odpojení od KS Číny.

Dne 6. prosince 1979 vláda zakázala publikace na Xidanské zdi, avšak ještě další měsíc bylo nadále možné vylepovat publikace v parku Yuetan (*Běijīng Yuètán gōngyuán* 北京月壇公園). V lednu 1980 Deng Xiaoping oficiálně zakázal veškerou neoficiální publikaci (Seymour 1980: 12). Hnutí zdi demokracie je dnes vládou ČLR označováno jako „*Incident u Zdi demokracie*“ (*Mínzhǔ qiáng shìjiàn* 民主牆事件), ne jako hnutí. Podle Guangové má pojem „*shìjiàn*“ (事件) v čínštině negativní konotace (Guang 1996: 444).

Zajímavým rysem, který v západních prodemokratických hnutích neměl obdobu, bylo to, že se na hnutí nepodílel nikdo z čínské inteligence. Především její zkušenosti s perzekucí a diskriminací během Kulturní revoluce ji od účasti v prodemokratických hnutích odradily. S příchodem Deng Xiaopinga se čínské inteligenci vrátila možnost podílet se na modernizaci

Číny. Ačkoliv inteligence hnutí v soukromí podporovala, veřejně se na něm nepodílela (Brodsgaard, 1981: 763).

Vedle politicky zaměřených periodik vycházelo také periodikum *Dnes* (*Jīntiān* 今天), které se svým obsahem rapidně odlišovalo od ostatních periodik. Periodikum *Dnes* bylo spíše literárními novinami obsahujícími básně, povídky nebo také překlady západní literatury. Jednalo se o významné periodikum poukazující na další stránky hnutí demokracie (Brodsgaard 1981: 768). Periodikum stále vychází jakožto exilová publikace redaktora Chen Maipinga. Demokratické hnutí a neoficiální periodika vznikala po celé Číně, nicméně největší koncentrace se nacházela v Pekingu a Šanghaji.

6.2 Tři skupiny aktivistů

Aktivistů, kteří se okolo hnutí pohybovali a tvořili neoficiální periodika, bylo mnoho. S nimi přicházely také různé myšlenkové rozpory, přesto všechny spojovala myšlenka nějaké formy demokracie. Podle Paltemaa se aktivisté dělili na tři skupiny, a to na klasické marxisty, eklektické marxisty a následně na anti-marxisty (Paltemaa 2007: 612).

Klasičtí marxisté tvořili hlavní linii hnutí a se svými požadavky se opírali o hlavní díla Marxe, Engelse a Lenina. Hlavním periodikem této linie bylo periodikum *Pekingské jaro* (*Běijīng zhǐchūn* 北京紙春). Jeho redaktorem byl Xu Wenli, pod jehož střechou získával měsíčník. Periodikum vzniklo 27. listopadu 1978 spojením dvou menších periodik „*Sìwǔ bào*“ (四五報) a „*Rénmín lùntán*“ (人民論壇). Mezi korespondenty tohoto periodika patřili především členové KS Číny a členové Čínského svazu komunistické mládeže (*Zhōngguó gòngchǎnzhǔyì qīngniántuán* 中國共產主義青年團). Podle Xu Wenliho byl vznik měsíčníku iniciován událostí na náměstí Nebeského klidu v roce 1976. Jeho autoři usilovali o prosazení demokracie spolu s právním systémem. Ze začátku bylo možné články tohoto periodika dělit na dva typy.

První typ představovaly články zdůrazňující ochranu lidských práv, především právo svobody slova. Druhým typem byly texty zabývající se politickou a ekonomickou proměnou, klíčovou pro čtyři modernizace ČLR (Brodsgaard 1981: 765). Hlavní teze Xu Wenliho spočívala v tom, že lid by měl získat maximální svobodu a demokracii, avšak ne úplnou svobodu. Myšlenka sociální demokracie reflektovala podle klasických marxistů počáteční

marxistické koncepty politické účasti skrze přímé volby, odvolání a referenda (Brodsgaard 1981: 765). Tyto politické svobody by však stále neumožňovaly otevřenou politickou scénu pro více stran, pouze by se jednalo o další možnost dohlížení na úřednictvo. Klasičtí marxisté se opírali o Pařížskou komunu, jakožto o ideální řešení pro vymýcení feudálně-fašistické diktatury (*fēngjiàn fǎxī sī zhuānzhèng* 封建法西斯專政) v rámci čínského politického systému (Paltemaa 2007: 612-615).

Vedle klasických marxistů stáli eklektičtí marxisté, kteří usilovali o syntézu marxismu se západními myšlenkami demokracie s důrazem na marxismus. Nelze tvrdit, že se jednalo o příznivce západní demokracie, nicméně některé kvality západní demokracie považovali za přínosné pro vývoj sociální demokracie. Jedním z takových prvků byl požadavek lidských práv jakožto součást přirozeného vývoje lidstva (Paltemaa 2007: 618). Mnoho aktivistů s eklektickým přístupem publikovalo v rámci periodika *Fórum 5. dubna* (*Sìwǔ lùntán* 四五論壇).

Poslední skupinu tvořili odpůrci marxismu, kteří měli v rámci celého hnutí nejmenší zastoupení. Odpůrci se snažili prosadit navrácení vědeckého přístupu k marxismu a dále svobodu myšlení. Většina aktivistů však stále ponechávala prostor pro obhajobu marxismu (Paltemaa 2007: 621). Jako hlavní periodika lze identifikovat periodikum *Osvícenství* (*Qǐméng* 啟蒙) a také periodikum *Průzkum*. Autory článků periodika *Osvícenství* byli bývalí rudogardisté, které vláda odstranila mimo hlavní město. I přes nepříznivé podmínky založili v Guiyangu periodikum, které vzbudilo největší rozruch zasláním dopisu prezidentu Carterovi do USA s žádostí o pomoc při řešení otázky lidských práv v ČLR. I když se toto periodikum později rozdělilo na více menších tisků, jejich význam byl stále značný (Brodsgaard 1981: 766). Po boku periodika *Osvícenství* stálo také periodikum *Průzkum*, které bylo významnou součástí Wei Jingshengova života a umožnilo mu zapojit se do demokratického hnutí okolo zdi demokracie.

Periodikum *Průzkum* představovalo pro Wei Jingshenga základnu pro publikování svých esejí. Svou nekonvenční povahou a nebojácností zastával *Průzkum* významnou pozici mezi periodiky okolo celého hnutí. První výtisk, který vyšel dne 8. ledna 1979, sehrál velice významnou roli především tím, že zde byla publikována první Wei Jingshengova esej *Pátá modernizace: demokracie a další*. Touto esejí vstoupil do dějin hnutí Zdi demokracie. Další významné výtisky následovaly na konci téhož měsíce a poté v březnu. V březnovém

vydání byla publikována esej, která na určitou dobu přerušila existenci tohoto periodika (Widor 1981: 24). V čísle, které vyšlo dne 25. března 1979, se objevuje Wei Jingshengova esej *Chceme demokracii nebo nový despotismus?*

Aktivisté, kteří publikovali pro *Průzkum*, i aktivisté publikující pro periodikum Osvícenství usilovali o vytvoření obsáhlé ústavy a o vytvoření stabilního právního řádu. Ústava měla zajišťovat, aby kandidáti byli do vlády voleni tajným hlasováním a následně mohli zastávat svou funkci maximálně dvě funkční období o čtyřech letech. Odmítali doživotní vládu politických zástupců a zdůrazňovali, že političtí zástupci by měli reprezentovat názory lidu (Seymour 1980: 199).

Aktivisté v rámci hnutí Zdi demokracie, kteří zastávali marxistický pohled na demokracii, se nejvíce obávali odloučení KS Číny od obyčejného lidu a byrokratizace vlády. Většina neoficiálních publikací během demokratického hnutí v sedmdesátých letech dvacátého století byla spojována s marxismem a převládala v nich marxistická terminologie. Ačkoliv se myšlenkově některé skupiny rozcházely, snažily se společnými silami prosadit nějakou formu demokracie (Guang 1996: 444).

7 Wei Jingsheng

7.1 Rané období

Wei Jingsheng se narodil 20. května 1950 do prominentní komunistické rodiny, rok po vyhlášení ČLR. Jeho jméno nese symbolický nádech (*Jīngshēng* 京生), v překladu narozen v hlavním městě. Wei se už od střední školy zajímal o západní filozofie; volný čas trávil četbou nebo psaním básní. Účastnil se také diskuzního kroužku, který se scházel každý večer po škole k diskuzi a interpretaci děl Marxe, Engelse, Lenina a samozřejmě Mao Zedonga.

Oba Wei Jingshengovi rodiče se podíleli na výstavbě nové Číny. Od raného věku byl Wei Jingsheng veden ke studiu marxistické a maoistické teorie. Mezi díla obsažená ve Weiově zájmové literatuře patřilo například *Jak být dobrým komunistou* od Liu Shaoqiho (Wei a Torgeson 1998: 230). Svou matkou, věrnou stoupenkyní KS Číny, byl veden Wei, vedle odborných děl, také k četbě románů, které popisovaly raný komunistický boj. Podle jeho matky bylo pro pochopení marxismu a maoismu důležité nejprve pochopit základní

rozdíl mezi dobrem a zlem, lidským utrpením a obětováním se. Také mu jeho matka vštěpovala, že smysl revoluce lze pochopit pouze tehdy, pokud je člověk seznámen s celou realitou. Wei tak vděčí své matce za průpravu, jež ho odlišila od ostatních potomků komunistických kádřů, se kterými vyrůstal, a která mu dala nový pohled na svět, jak zmiňuje ve své autobiografii (Wei a Torgeson 1998). Jelikož pocházel z řádné stranické rodiny, dostalo se mu i to nejlepší vzdělání dané doby.

Při zrodu Kulturní revoluce byl Wei Jingsheng čerstvým absolventem prestižní střední školy přidružené k významné Pekingské univerzitě, (*Zhōngguó rénmin dàxue* 中國人民大) (Wei a Torgeson 1998: 250). Jako většina lidu se Wei v této době zařadil do řad Rudých gard, kteří místo výuky jezdili po Číně za účelem šíření myšlenky maoismu s cílem proměny státu. V oblasti Xinjiangu byl Wei poprvé konfrontován s nepředstavitelnou chudobou, o jejíž existenci v Číně dosud netušil. Ve své autobiografii Wei Jingsheng popisuje své zážitky z cest vlakem po Číně (Wei a Torgeson 1998: 236).

Díky ženě, kterou Wei poznal v Xinjiangu, se dostal do prostředí studentů a veteránů vládou poslaných na venkov; ti zde žili po boku vězňů. S postupem času začal Wei Mao Zedonga a jeho myšlenky zpochybňovat a pomalu začal tvarovat myšlenky vlastní, které byly později reflektovány v jeho esejích (Wei a Torgeson 1998: 238).

Pro získání autentické perspektivy o situaci v ČLR se Wei Jingsheng rozhodl vyslechnout osudy a problémy dělníků a rolníků. Brzy se stal členem starých Rudých gard (*Lǎobīng* 老兵), které stály v opozici Jiang Qing. V roce 1967 byla však tato organizace zakázána, Wei a ostatní členové neměli jak pokračovat ve svém boji. Wei se s bývalými členy rozhodl založit sbor, který zastával názory starých kádřů. Hlavním nepřítelem byla stále Jiang Qing, kterou odsuzovali za zneužití a manipulaci mladých lidí pro její vlastní prospěch a politický růst. Brzy poté však muselo, kvůli politickému nátlaku, být i toho sdružení zrušeno. (Wei a Torgeson 1998: 241).

Od roku 1968 žil Wei ve strachu ze zatčení. Měsíc po skrývání v Tianjinu a poté, co získal finance na další cestu, se skrýval v Changzhou. Zde měl čas se zamyslet nad Marxovou teorií a jejím souladem s maoismem. Weiův názor se během těchto let rapidně změnil a Mao Zedonga začal považovat za třídního kata (Wei a Torgeson 1998: 248).

V roce 1969 byl díky rodinným konexím přijat do armády, a tak na rozdíl od ostatních členů Rudých gard nemusel být poslán na venkov. Ve službách armády se Wei přesunul do chudé severozápadní Číny, kde spravoval obranu obilnic. Od roku 1973 působil jako elektrikář v Pekingské zoologické zahradě. Ve stejné době se také zasnoubil s mladou Tibetankou, která byla jeho zdrojem informací o čínsko-tibetských vztazích. Násilí v Tibetu, o kterém se Wei dozvěděl, odsuzoval (Wei a Torgeson 1998: 250).

V roce 1976 se Wei při uctívání zesnulých na tradiční čínský svátek, vzpomínka zesnulých (*Qīngmíng* 清明) přidal k zástupům na náměstí Nebeského klidu pouze pasivně, aby uctil památku premiéra Zhou Enlaje. Wei nevěřil v to, že kdyby Zhou Enlai byl u moci, situace by se zlepšila. Při počátcích hnutí Zdi demokracie na podzim roku 1978 se Wei Jingsheng přímo hnutí neúčastnil, posloužilo mu však jako inspirace pro jeho pozdější publikace a založení periodika *Průzkum* (Wei a Torgeson 1998: 252). Periodikum *Průzkum* fungovalo jakožto platforma pro publikování jeho esejí. Po publikaci speciálního vydání mezi 3. a 4. číslem *Průzkumu* dne 25. března 1979, ve kterém byla uveřejněna esej *Chceme demokracii nebo nový despotismus?* byl následně 29. března 1979 Wei Jingsheng zadržen ve svém domově a zatčen (Wei a Torgeson 1998: 257).

Následujících pět měsíců strávil Wei v izolaci pekingského detenčního zařízení. Wei Jingshengovo zatčení nebylo v médiích zveřejněno, nicméně většina aktivistů okolo hnutí s tím byla obeznámena (Wei a Torgeson 1998: 259). Zatčení Wei Jingshenga spustilo první vlnu perzekucí.

7.2 První proces 1979

Bylo jasné, že za publikaci eseje *Chceme demokracii nebo nový? despotismus*, ve které Wei Jingsheng otevřeně kritizoval administrativu Deng Xiaopinga, ponese jisté následky. Wei, který se neobával pouze zatčení, ale také možné popravy, nechtěl, aby součástí perzekuce byli také ostatní členové redakce *Průzkumu*. Z tohoto důvodu neměl zájem, aby vypovídali během soudního stání. Nakonec však členové redakce Yang Guang a Liu Jingsheng proti Weiovi vypovídali. První proces s Weiem lze považovat spíše za divadlo zinscenované KS Číny, protože bylo mířeno na ostatní aktivisty, ale také na zbytek čínské společnosti jako způsob zastrašování (Wei a Torgeson 1998: 275).

Wei byl pekingskou Veřejnou bezpečností (*Běijīng shìgōng gōngānjú* 北京市公安局) obviněn za šíření tzv. kontrarevoluční propagandy a za bouření se s cílem svrhnout socialistický režim. Dále byl obviněn za poskytnutí tajných informací zahraničnímu zpravodajovi³¹. Wei s výrokem Nejvyšší lidové prokuratury (*Zuìgāo rén mín jiǎnchá yuàn* 最高人民法院) nesouhlasil a odmítl přiznat vinu. Za své činy byl Wei Jingsheng odsouzen k patnáctiletému odnětí svobody a dále tříletému odnětí občanských práv (Wei a Torgeson 1998: 258). Podle Chen Jinsonga měl být Wei na rozkaz Deng Xiaopinga popraven, avšak obavy ze zahraniční kritiky nakonec Weiho přinesly pouze patnáctiletý trest (Chen Jinsong 1998: 128).

Rozsudkem byla většina aktivistů velice pobouřena. Jednomu z aktivistů, Liu Qingovi, se podařilo získat nahrávku ze soudního líčení, a tak se během několika dnů objevil její přepis na Xidanské zdi (Paltemaa 2005: 128).

7.3 Uvěznění 1979-1993

První část uvěznění prožil Wei ve věznici, která byla do jisté míry totožná s věznicí, kterou popisoval v esejí *Bastila dvacátého století*, *Qincheng věznice číslo jedna*. Po dvou letech měl možnost se setkat s rodinou, ta mu také do věznice posílala peníze a dopisy. Setkání byla přísně střežena a téma diskuze omezováno vězeňskou ostrahou. Rodina se sice mohla s Wei Jingshengem stýkat, avšak musela přislíbit, že se v rámci jednotlivých setkání bude snažit o jeho přeučení. Až na pár setkání s příbuznými neměl Wei možnost komunikovat s nikým jiným, což vedlo k psychickým problémům. Jeho zdravotní stav se postupně zhoršoval. Jediné, co ho drželo při smyslech, byla možnost psát rodině dopisy, ačkoliv jejich počet byl omezený, státním zastupitelům mohl psát neomezené množství (Wei a Torgeson 1998: 260).

Na podzim roku 1984 byl Wei Jingsheng na vlastní žádost převezen do pracovního tábora v provincii Qinghai. V pracovním táboře došlo k zlepšení jeho zdravotního stavu, především díky tomu, že mohl trávit čas na čerstvém vzduchu a také mohl chovat domácí zvířata a tak došlo k zlepšení jeho psychického stavu. Od svého zatčení se několikrát snažil odvolat proti svému rozsudku, avšak neúspěšně. V létě roku 1989, po událostech na náměstí

³¹ Obvinění vzniklo na základě odposlechu rozhovoru mezi Wei Jingshengem a reportérem Reuters Beijing. Wei podával reportérovi obecně známé informace o prvních krocích armády ČLR v sino-vietnamské válce.

Nebeského klidu, byl Wei Jingsheng převezen do pracovního tábora v provincii Hebei. Podmínky v tomto táboře byly nejhorší, se kterými se setkal. Neměl přístup k žádnému čtivu ani možnost osobní hygieny a jeho zdravotní stav se kvůli lékařskému zanedbávání dále zhoršoval. Wei na nepříznivé podmínky v pracovním táboře reagoval několika hladovkami, a snažil se tak o napravení situace v táborech nejen pro sebe, ale i pro své spoluvězně (Wei a Torgeson 1998: 262).

Zájem zahraničních médií o lidsko-právní situaci v ČLR a Wei Jingshengův případ se po události na náměstí Nebeského klidu zvyšoval. Opět bylo přichystáno „divadlo“ ze strany KS Číny, tentokrát namířené na zahraniční média. Byla vytvořena video nahrávka, ve které se poukazuje na příznivé podmínky, které byly pro Wei Jingshenga vytvořeny ve věznici. Ve stejné době usilovala ČLR o to, aby se v Pekingu konaly olympijské hry 2000, o kterých se v té době rozhodoval Mezinárodní olympijský výbor. Pouhých devět dnů před hlasování Mezinárodního olympijského výboru byl Wei Jingsheng nečekaně z vězení propuštěn. Během následujících dnů, které zbývaly do hlasování olympijského výboru, měl Wei Jingsheng zákaz komunikace s médii a také zákaz jakékoliv publikace (Wei a Torgeson 1998: 264).

Ačkoliv byl Wei Jingsheng propuštěn na podmínku, nerespektoval ji a navrátil se k prodemokratickým aktivitám. V této době se okolo Weie vytvořila malá skupinka intelektuálů a disidentů. Vytvořením tohoto spolku se snažil o znovunavázání kontaktů s bývalými přáteli nebo také s aktivisty okolo hnutí z roku 1989, které Wei podporoval. Neustále byl však pod dohledem veřejné bezpečnosti (Wei a Torgeson 1998: 266). Povedlo se mu předat jednomu ze svých přátel dopisy, které během svého pobytu ve vězení adresoval Deng Xiaopingovi. Tyto dopisy byly dále vyvezeny z ČLR a v Tokiu byly přeloženy Philipem J. Cunninghamem do angličtiny (Kristof 1996). Při cestě z Tianjinu do Pekingu dne 1. dubna 1994 byl Wei Jingsheng přepaden a zadržen policií, která po zadržení prohledala jeho byt a zabavila významné knihy či dopisy. Následně byl Wei držen v domácím vězení za porušení zákona.

7.4 Druhý proces 1995

Na konci listopadu 1995 bylo zveřejněno Weiovo zatčení, které rozrušilo nejen zahraniční publikum, ale také jeho bývalé kolegy v ČLR. Během deseti dnů měla Weiova rodina připravit jeho obhajobu. Nejenom, že měla rodina málo času na to, aby sehnala

správného obhájce, ale i obhájce měl pouze pár dnů na to, aby se s celým případem seznámil. S ohledem na množství materiálu bylo velice málo času na přípravu kvalitní obhajoby, vše však bylo opět precizně naplánováno KS Číny (Wei a Torgeson 1998: 269).

Při druhém soudním stání byl scénář odlišný, tentokrát bylo oznámeno, že bude soud přístupný veřejnosti. Publikum bylo opět důkladně vybráno, zahraniční média a Weiovi příznivci byli daleko od soudní síně. Weiově obhajobě úmyslně nebyly zprostředkovány všechny poklady. Vynesený verdikt se téměř ztotožňoval s tím, který byl prohlášen při prvním procesu. Wei byl potrestán čtrnácti lety vězení v Hebei a dalšími třemi lety odnětím politických práv, termín propuštění při druhém odsouzení měl být v roce 2009 (Wei a Torgeson 1998: 271).

V září 1997 byl Wei z věznice odvezen do Pekingu, kde mu byla nabídnuta okamžitá možnost transportu z ČLR na základě zdravotní propustky. Tím, že se Weiův zdravotní stav neustále zhoršoval, přistoupil na dohodu a následně byl dne 16. září 1997 transportován do USA (Wei a Torgeson 1998: 271).

8 Wei Jingshengovy publikace

Wei Jingsheng se stal významnou součástí hnutí Zdi demokracie především díky publikaci esejí, které, oproti esejím ostatních aktivistů, byly velice přímočaré a kritizovaly nejen Mao Zedonga, ale také Deng Xiaopinga a jeho administrativu. Weiovy eseje vyšly vedle esejí ostatních aktivistů v periodiku *Průzkum*. Z Weiových esejí je možné vypožorovat jeho definici demokracie a univerzálních lidských práv, o které usiloval. Pro pochopení Wei Jingshengovy definice demokracie a univerzálních lidských práv jsou důležité eseje *Pátá modernizace: demokracie a další* (*Dì wǔgè xiàndàihuà: mínzhǔ jí qítā* 第五個現代化：民主及其他), *Bastila dvacátého století, Qincheng věznice číslo jedna* (*20 shìjì de bāshìdìyù qínchéng yīhào jiānyù*– 20 世紀的巴士底獄, 秦成一號監獄), *Lidská práva, rovnoprávnost a demokracie* (*Rénquán píngděng yú mínzhǔ píngqiú zài xù de wǔgè xiàndàihuà de nèiróng* 人權, 平等與民主 評球 再續地五個現代化的內容) a *Chceme demokracii nebo nový despotismus?* (*Yāo mínzhǔ háishi yāo xīnde dúcái?* 要民主還是要新的獨裁?).

8.1 Pátá modernizace: demokracie a další

(*Dì wǔgè xiàndàihuà: mínzhǔ jí qítā* 第五個現代化：民主及其他)

5. prosince 1979

Nejvýznamnějším dílem celého hnutí Zdi demokracie se stala Wei Jingshengova esej *Pátá modernizace: demokracie a další*. Esej se skládá ze tří částí. První část eseje byla vyvěšena na Xidanské zdi dne 5. prosince 1978. Na začátku ledna roku 1979 vyšlo průvodní číslo periodika *Průzkum*, ve kterém bylo vedle *Pátá modernizace: demokracie a další* také vytištěno první pokračování (*xù dì wǔgè xiàndàihuà mínzhǔ jí qítā* 續 第五個現代化—民主及其它). V druhém čísle periodika, které vyšlo dne 29. ledna 1989, bylo uvedeno poslední rozšíření eseje.

Pátá modernizace byla odpovědí na čtyři modernizace: zemědělství, průmyslu, vědy a národní obrany, se kterými přišla KS Číny v čele s Deng Xiaopingem jako se základem pro vybudování vyspělého hospodářského systému Číny. Tato esej měla velkou úlohu, Wei Jingsheng musel lid zaujmout a zároveň povzbudit k zamyšlení nad otázkou rozvoje čínského státu a jeho budoucnosti. Wei Jingsheng svým dílem oslnil především mezinárodní obec intelektuálů, kteří se zajímali o situaci v ČLR.

Wei Jingsheng tvrdil, že čtyři ekonomické modernizace, které byly představeny Deng Xiaopingem, nepostačí k tomu, aby se Čína modernizovala. Původní čtyři modernizace byly v té chvíli pouhým slibem vlády, že nastanou radikální změny. Wei Jingsheng proto požadoval pátou, politickou modernizaci za nezbytnou, aby se prostřednictvím demokracie dostala moc do rukou pracujících mas, a aby nebyla ponechána pouze v rukou zkorumpovaných členů Komunistické strany, kteří v Číně zavedli spíše autokracii.

Esej byla napsána poté, co byl Wei Jingsheng seznámen s šokujícími životními podmínkami, které KS Číny nepovažuje za podstatné, a tím pádem se pro ně ani nesnaží hledat řešení. Jednalo se především o nekonečný počet slumů, nevěstinců a také o velkou chudobu, která Wei Jingshenga, jako pozorovatele, překvapila a trápila. ČLR prožívala sociální krizi, kterou KS Číny nebyla schopna zvládnout. Paradoxně jako negativní příklad prožraného Západu využívala sociální romány z devatenáctého století (Dickens, Zola), které připomínaly více realitu Číny než Západu (Spence 1999: 728). Velký socialistický stát byl

spíše chudou zemí než prosperující velmocí. Wei nechtěl připustit, že by se nedalo takovému množství chudoby vyhnout, s přihlédnutím k velkému nadání, schopnostem a zdrojům, které má čínský národ. Při střetu s realitou Wei stál za tím, že demokracie není primárně výsledkem společenského vývoje, ale podmínkou pro společenský vývoj. Na jedné straně je tedy možné Wei Jingshenga označit za optimistu, protože ačkoliv při svých cestách po Číně viděl, jakou sociální krizi země prožívá, tak stále vkládá naději do rukou obyčejného čínského lidu. Tento čínský lid se podle něj může zasadit o budoucnost Číny.

Esej *Pátá modernizace* je rozdělena do čtyř oddílů. V jednotlivých oddílech se Wei Jingsheng zabývá konkrétními problémy, které považuje za nezanedbatelné pro pátou modernizaci, demokracii. Ačkoliv se jedná o Weiovu první esej, je velice systematická a s cílem být přístupný každému čtenáři.

Úvodní část eseje představuje politickou a sociální situaci v Číně po odstranění Bandy čtyř. Jejich sláva skončila dne 6. října 1976, tedy dva roky před vydáním *Páté modernizace*. Ačkoliv Wei není příznivcem Deng Xiaopinga, v této části se jeho přímé kritice vyhýbá. Předsedu Hua Guofeng a místopředsedu Deng Xiaopinga popisuje jako hrdiny, kteří dokázali odstranit Bandu čtyř, přičemž věří, že díky nim bude v Číně nastolena demokracie a prosperita.

„Moudrý vůdce předseda Hua a podle některých ještě moudřejší velký místopředseda Deng, konečně zhasli lampu Bandě čtyř, způsobili krveprolití obrovského množství lidí na náměstí Nebeského klidu, získali možnost zavést toužebně vysněnou demokracii a hospodářský rozkvět. (Yīngmíng lǐngxiù huá zhǔxí hé zài yǒurén xīnmù zhōng gèng yīngmíng wěidà de dèng fù zhǔxí zhōngyú jībàile “sìrénbāng”, shǐde tiān’ānmén guǎngchǎng shàng liúxuè de wěidà rénmin, yǒule shíxiàn tāmen mèng mèi yǐ qiú de míngzhǔ yǔ fánróng de kěnéng xìng. 英明領袖華主席和在有人心目中更英明偉大的鄧副主席終於擊敗了“四人幫”，使得天安門廣場上流血的偉大人民，有了實現他們夢寐以求的民主與繁榮的可能性 Wei 1981: 50).“

Ačkoliv Wei ze začátku Deng Xiaopinga nekritizuje a spíše do něj vkládá naděje, obratem se jeho názor mění. Po návratu Denga do pozice místopředsedy došlo k jistým změnám a Wei si uvědomuje, že naděje, které do Denga vkládal nejen on, ale i lid, byly zbytečné. Nejen, že se situace nezměnila, dokonce se podle Wei Jingshenga vše zhoršilo.

„Demokracie a svoboda, kterou si přeje lid, nebyly také dokonce ani zmíněny, životní podmínky lidu se nijak nezměnily. (Rénmen suǒ xīwàng de mínzhǔ yǔ zìyóu shén zhì lián tí yě bù bèi tíqǐle, rénmin de shēnghuó zhuàngkuàng méiyǒu shé me gǎibiàn. 人們所希望的民主與自由甚至連提也不被提起了，人民的生活狀況沒有什麼改 Wei 1981: 50).“

Situaci v Číně Wei Jingsheng přirovnává ke starému čínskému přísloví „rozptýlit něčí hlad obrázkem dortu“ (huabing chongji 畫餅充飢) nebo „zahnat žízeň myšlenkou na švestky“ (wàngméizhíkě 望梅止渴). Čínský lid několik let následoval komunistickou ideologii, která dle Weie fungovala jako obrázek a Velký skok vpřed spolu s Třemi rudými prapory (Sānmian hóngqí 三面紅旗) jako švestka. Lid se třicet let snažil být skromný, avšak tato skromnost mu nic nepřinesla. Wei také zmiňuje hesla KS Číny, mezi které patřilo například i *Čínský lid potřebuje diktaturu* (Zhōngguó rénmin shì xūyào dúcáide 中國人民是需要獨裁的). Wei v úvodu eseje nabádá lid, aby si nenechal mazat med kolem pusy a věřil primárně sám v sebe, teprve potom až vládě. Jako manipulaci lidu uvádí Wei Kulturní revoluci (Wei 1981: 51). Ačkoliv většina čínského lidu měla pocit, že po Mao Zedongově smrti dojde k uvolnění ve společnosti, tak si tím Wei Jingsheng nebyl tak jistý. Podle něj totiž byla důležitá celková změna státního aparátu.

Po historickém úvodu eseje Wei pokládá lidu otázku, proč je zapotřebí demokracie? (Wèishéme yào mínzhǔ 為什麼要民主?) Jedná se o obhajobu a podložení jeho myšlenky demokracie. Srovnání demokracie a autokracie. Základem pro zrod nové Číny není, dle Weie, cesta Mao Zedonga, nýbrž nová cesta, pro kterou je potřeba nový motivovaný lid.

„Přesto, že bez nového čínského lidu není nová Čína, není to tak, že není nová Čína bez předsedy Maa. (Méiyǒu xīn de zhōngguó rénmin jiù méiyǒu xīn zhōngguó, ér bùshì “méiyǒu máo zhǔxí jiù méiyǒu xīn zhōngguó” 沒有新的中國人民就沒有新中國而不是 “沒有毛主席就沒有新中” Wei 1981: 52).“

Čínský lid je spíše skupinou otroků pro vyšší vrstvu žijící v ČLR, a tak není možné, aby tito lidé něco dokázali, pokud jsou jejich životní úspěchy neustále potlačovány. Tvrdí, že slogan „lid tvoří dějiny“ (rénmin shì lìshǐ de zhǔrén 人民是歷史的主人 (Wei 1981: 52)) obsahuje pouze prázdná slova, jelikož není možné, aby lid byl tvůrce dějin, pokud nemá možnost utvářet si svůj život dle vlastní představy a musí následovat velkého vůdce. Lid si je

vědom, že pokud vůdce nenásleduje, schází tak ze správné cesty. Názorným příkladem podle Wei Jingshenga byl Peng Dehuai, který oponoval Mao Zedongovi a byl za to perzekuován.³²

Součástí demokratizace je podle Wei Jingshenga reforma sociálního systému, a tak v této části své eseje definuje čínský režim jako „čínskou socialistickou diktaturu“ (*zhōngguó shìdè shèhuì zhǔyì dúcái* 中國式的社會主義獨裁 (Wei 1981: 53)). Zde rozlišuje socialismus od socialistické diktatury. Dle Weiovy definice socialismu má občan právo na vzdělání, ale také povinnost být přínosem pro společnost. Především by každý člověk měl být svým vlastním pánem (*zhǔrén* 主人). Tato práva nejsou v ČLR zaručena, a tudíž se podle Wei Jingshenga jedná o socialistickou diktaturu. Čínský lid o sobě nerozhoduje, naopak je podřízen státu, který limituje osobní vlastnictví a výdaje. Wei tak přirovnává situaci v ČLR k německému nacismu, který se skrýval za národním socialismem.

Wei Jingsheng tvrdí, že u moci nacistického Německa byli také autokraté, kteří nutili lid, aby byl skromný pro vlastní dobro, a také jim tvrdili, že jsou občané vyvolené říše. Účelem byla přímá manipulace, aby se lid nesnažil o demokracii, kterou nacisté považovali, tak jako KS Číny, za nepřátelskou ideologii. Weiova odpověď na počáteční otázku „*proč je zapotřebí demokracie*“ (*wèi shénme yào mǐnzhǔ* 為什麼要民主), zní, že pokud zůstane Čína autokratickým státem, čeká ji stejný osud, jaký potkal lid v nacistickém Německu, tudíž pro dobro lidu je nutné systém radikálně změnit. Demokracie by měla být nejdůležitější modernizací po boku modernizací ekonomických (Wei 1981: 54).

Následně Wei pokládá lidu otázku, „*proč je tedy modernizace zapotřebí?*“ (*Wǒmen yào xiàndàihuà gān shén me?* 我想問問大家：我們要現代化干什麼? (Wei 1981: 54)). Chudoba byla jedním z největších problémů, se kterými se Čína potýkala. Na jedné straně stáli Číňané ve státních podnicích, kteří sice vydělávali, ale žili na životním minimu a neměli

³² Od roku 1954 do roku 1959 byl Peng ministrem obrany, během Velkého skoku vpřed byl skeptický ohledně následků, zejména celoplošného hladomoru. Během Lu-šanské konference (*Lúshān huìyì* 庐山会议) Peng kritizoval Maa, který si to ovšem nenechal libit. Mao přišel během konference s vyhrůžkou, že pokud se někdo přikloní k názorům Penga, tak se on odtrhne od komunistické strany a za pomoci rolníků vytvoří odboj spolu s kterým KS Číny svrhne. Na základě této výhrůžky stáhli členové strany, např. i Zhou Enlai, svoji podporu Penga. Peng se proto na pár let stáhl do ústraní. V roce 1965 byl Peng Maem rehabilitován v rámci hnutí Třetí fronta (*Sānxiàn jiànshè* 三线建设). Se začátkem Kulturní revoluce byl Peng odvolán do Chengdu, který dávno ovládaly Rudé gardy. Zde se Peng stal jednou z prvních obětí perzekuce. V roce 1966 byl, v režii Jiang Qing, v Pekingu Peng perzekuován. Peng se měl stát příkladem nepřítele pro celý stát. A tak byl v roce 1967 publikován článek, který Penga označoval za kapitalistu, spiklence a spojence imperialistů. KS Číny tak ovládla veřejnost a povedlo se jí očernit Penga po celé Číně, aniž by měla pádné důkazy. Peng se dostal do této situace právě kvůli tomu, že se postavil Maovi (Weatherley 2006: 177-178).

na výběr, na druhé straně stála vyšší vrstva, která neřešila finanční situaci. O situaci chudých rolníků se nezajímala. Výhodu měli také dělníci, kteří, oproti farmářům, získávali od státu bydlení. Většinu čínské populace však tvořili rolníci, kteří žádné výhody neměli a žili v naprosté chudobě. Wei se nedokáže smířit se společenskými rozdíly a prezentuje svojí definici demokracie.

O demokracii lze podle Wei Jingshenga mluvit pouze, pokud má lid možnost přímé volby členů vlády, kteří by pak vyslechli názory lidu a vykonávali tak svoji práci podle těchto názorů. Lid by také měl mít možnost vládu svrhnout, pokud by ho zklamala či nekonala dle jeho představ.

„Pokud si lidé mohou podle své vůle vybrat úřední zastupitele, pokud řeší záležitosti podle své vůle, tak teprve můžeme mluvit o demokracii. (Yóu rénmin àn tāmen zìjǐ de yìyuàn xuǎnzé wéi tāmen bànrshì de dàilǐrén ànzhào tāmen de yìyuàn hé yìqù bànrshì zhè cái tán de shàng mǐnzhǔ 由人民按他們自己的意願選擇為他們辦事的代理人,照他們的意願和益去辦事,這才談的上民主 Wei 1981: 55).“

Jako příklad úspěšného demokratického státu uvádí Spojené státy americké a poukazuje na možnost amerických občanů svrhnout svou vládu. Důvody pro nastolení demokracie jsou podle Weie prosté, jedná se o touhu po svobodě, štěstí, moderním životě a především možnosti rozhodovat o svém vlastním životě. Avšak zdůrazňuje také, že demokracie není výsledkem vývoje sociálního systému, jak tvrdil Lenin. Mezi dalšími výhodami Wei vyzdvihuje osobní vlastnictví, které zvýší celkovou produktivitu a také navýší životní úroveň. Důležitou součástí je, aby lidé měli osud ve vlastních rukou (*zìjǐ zhǎngwò zìjǐ de mìngyùn 自己掌握自己的命運*), jedině tak je možné docílit lepšího života a modernizace (Wei 1981: 55).

„Chceme modernizaci života lidu - demokracie lidu, svoboda a štěstí, to jsou jediné cíle naší současné modernizace.(Zìjǐ zhǎngwò zìjǐ de mìngyùn wǒmen yào rénmin shēnghuó dé xiàndàihuà, rénmin de mǐnzhǔ, zìyóu yǔ xìngfú,shì wǒmen shíxiàn xiàndàihuà de wéiyī mùdì 我們要人民生活得現代化, 人民的民主, 自由與幸福, 是我們現現代化的唯一目的 Wei 1981: 55).“

Wei vkládá naději v čínský lid, avšak varuje, že bez boje není možné nikam dojít, a tak považuje za důležité vytyčit si pevné cíle, aby bylo vidět, kam chce společnost společně

směřovat. Demokracii označuje jako prerekvizitu (*xiānjuétiáojiàn* 先決條件) pro ostatní modernizace. Za hlavního nepřítele lidu označuje Wei autokraty (*dúcdìzhě* 獨裁者), kteří nemají zájem o prosperitu lidu (Wei 1981: 57).

Publikace první části eseje *Pátá modernizace* na Xidanskou zeď demokracie vyvolala velký ohlas. Obklopovali ji různé komentáře, a tak se Wei Jingsheng rozhodl v prvním čísle periodika *Průzkum* po boku první částí publikovat také její první pokračování, ve kterém navazuje na své myšlenku z první části a zároveň reaguje na komentáře, které se po publikaci první části objevily.

Podle Wei Jingshenga autokratická diktatura může existovat jen díky silnému feudálnímu základu. V jejím čele stojí lokajové (*núcai* 奴才), tudíž není možné, aby byly docíleny čtyři modernizace. Spásu vidí v mladé generaci, o které tvrdí, že „*není nemocná východem*“ (*wǒmen qīngnián búshì dōngyà bìngfū* 我們青年不是“東亞病夫”) a která se nebojí aktivně vystupovat a vyjadřovat svůj názor. Ačkoliv se podle Wei Jingshenga vláda snažila i tuto mladou generaci myšlenkově ovlivnit cenzurou literatury, přirovnává jejich styl vlády k „*bambusovému závěsu*“, skrze který jsou vidět „*paprsky*“. Tyto „*paprsky*“ umožňují mladé generaci pátrat po novém životě a demokracii (Wei 1981: 60-61).

V této části eseje také předkládá základní rozdíl mezi totalitním a demokratickým systémem. Totalitní systém, podle Wei Jingshenga, potlačuje jakékoliv snahy o osobitost, proto jej označuje za otrokářství (*núyì* 奴役). Oproti tomu demokratická společnost považuje osobitost za harmonickou. Další rozdíl vidí Wei v možnosti lidu v západních demokraciích rozhodovat svobodně o své budoucnosti prostřednictvím volebního systému. Zatímco v totalitních zemích může lid pouze přihlížet politickému vývoji státu a musí se mu podřít. Nejedná se tak o aktivní participaci lidu na vládě státu (Wei 1981: 62).

Wei Jingsheng zde také definuje pojem „lid“ (*rénmín* 人民). Podle něj lid znamená jak skupina, tak jednotlivec. Podle Wei Jingshenga je také důležité si uvědomit, že je svět pluralistický. Tedy že monolitická vláda totalitních režimů není přirozená (Wei 1981: 67-69).

Ve třetí části eseje *Pátá modernizace*, která byla publikovaná v druhém vydání periodika *Průzkum*, se Wei Jingsheng nadále věnuje otázce lidských práv a demokracie. Podle

Wei Jingshenga vláda ČLR nesouhlasí se všeobecnou interpretací lidských práv. Lidská práva by měla zajišťovat práva jedinci jako lidské bytosti. Člověk by měl mít právo na smysluplný život (*Lìrén yǒu shēnghuó xiàqù bìngqiě shēnghuó dé gēnghǎo de quán* 利人有生活下去並且生活得更好的權). Pokud si jedinec nemůže vytvořit svobodně vlastní identitu, bude se muset celý život někomu podřizovat. Se ztrátou lidských práv, podle Wei Jingshenga, člověk ztrácí také svá práva, jakožto lidská bytost, a stává se z něj otrok (Wei 1981: 78).

Boj o lidská práva je podle Wei Jingshenga nepřetržitý proces, v rámci něhož musí lid neustále usilovat o své prosazení. Podle Wei Jingshenga nelze v autokratické společnosti vytvořit rovnoprávnost. Pouze pokud bude vláda demokratická, lze docílit rovnoprávnosti. Vedle rovnoprávnosti tvoří kostru demokracie, dle Wei Jingshenga, také právní systém. Právní systém je součástí všech politických systémů, nicméně jeho povaha se liší. Podle Wei Jingshenga je v autokratické vládě právní systém pouhou tyranií (*zhuānzhì tǒngzhìzhě jì shàng fǎzhì jiù děngyú bàozhèng* 專制統治者加上法制就等於暴政), a tak není možné docílit rovnoprávnosti prostřednictvím autokratické vlády (Wei 1981: 79).

Wei Jingsheng se tak zamýšlí, jak by bylo možné, aby v autokratickém státu mohla padnout moc do rukou lidu. Jediný možný způsob vidí ve společnosti, která by mohla zasáhnout do vytváření zákonů, jak do spravedlivých, tak do těch, které nejsou tvořeny ve prospěch lidu. Sílu vidí v čínské inteligenci, která by se neměla nechat podvést KS Číny a měla by bojovat za rovnoprávnost a demokracii. (Wei 1981: 81).

První část eseje *Pátá modernizace*, ve které se poprvé Wei Jingsheng vyjádřil k politické situaci v ČLR, byla jistou předzvěstí jeho následné publikace. Ačkoliv se esej skládá ze tří částí, pokračování posloužilo Wei Jingshengovi jako rozšíření myšlenek, které se snažil v první části nastínit. Zdůrazňuje, že jeho eseje jsou psané pro lid, který by se nad jejich obsahem měl kriticky zamyslet. Celkově ve všech částech eseje prezentuje svou ideu demokracie, která vedle univerzálních lidských práv zahrnuje také moderní společenský, ekonomický, politický a právní systém.

8.2 Bastila dvacátého století, Qincheng věznice číslo jedna

(20 shìjì de bāshìdìyù qínchéng yīhào jiānyù– 20 世紀的巴士底獄，秦成一號獄)

11. března 1979

V šedesátých letech se Wei seznámil s mladou Tibetanku Ping Ni, jejíž otec byl uvězněn v Qinchengském vězení. Jeho výpověď utvořila kostru pro Wei Jingshengův esej o lidských právech, *Bastila dvacátého století, Qincheng věznice číslo jedna (20 shìjì de bāshìdìyù qínchéng yīhào jiānyù– 20 世紀的巴士底獄，秦成一號獄)*.

Otcem Ping Ni byl prominentní tibetský politik Phuntsog Wangyal (2. ledna 1922 – 30. března, 2014), který založil ve čtyřicátých letech Tibetskou komunistickou stranu. Phuntsog Wangyal se snažil o nezávislost Tibetu a vylepšení životní úrovně. V padesátých letech spojil svou politickou stranu s KS Číny, což znamenalo, že přestal bojovat za nezávislost Tibetu. Phuntsog Wangyal se však dále angažoval o zlepšení životní úrovně na území Tibetu. Jeho zájem o tibetský lid se mu stal osudovým, jelikož neodpovídal představám členů KS Číny. V roce 1958 byl nejprve poslán do domácího vězení a následně byl v roce 1960 umístěn do věznice Qincheng číslo jedna, (*qínchéng yīhào jiānyù* 秦成一號監獄).

Na základě právních reforem z roku 1954 a „reformy skrze práci“ (*Láodòng Gǎizào* 勞動改造) vznikla také věznice Qincheng. *Laogai* (勞改) znamená doslova reforma skrz práci; v praxi se jedná o systém pracovních táborů, detenčních zařízení a přeučování táborů, se kterými v padesátých letech po vzoru ruských gulagů přišel Mao Zedong. Tyto tábory měly za úkol potrestat a přeučit občany, které KS Číny považovala za nepřizpůsobivé. „*Laogai*“ je nejvíce využívaný způsob přeučování, založený na ustanoveních čínského trestního zákoníku, která uvádí, že trestanci, kteří jsou schopni práce, by měli podstoupit přeučení skrz práci (Pejan 2000: 22).

Vedle toho existuje také další typ věznic „*laojiao*“ (勞教), který je určen pro občany, kteří podle KS Číny ohrožují národní bezpečnost nebo nejsou považováni za práce schopní. Tím, že tyto vězni neporušili žádný čínský zákon, nemají nárok na soudní proces a tak zde mohou být drženi po dobu tří let. Tyto tábory stále na územní ČLR existují a jejich podmínky je nějak neliší o těch, které popisuje Wei Jingsheng (Pejan 2000: 22).

Vězeňský areál Qincheng existoval již dříve, avšak nebyl tak masivní a ani neměl tolik přísných bezpečnostních opatření. Jednalo se o pracovní farmu pro nepřátele ze strany

KMT. Po boku těchto pracovních farem začala v roce 1958 vznikat výstavba nové maximálně střežené věznice. Věznice nebyla zprvu špatně vybavena, vězni měli prostorné cely a moderní toalety, které byly nadstandardem po celé Číně. Při expanzi věznice v roce 1967 se podmínky nových budov výrazně proměnily. Vězni se museli mačkat v malých celách, toalety byly tureckého typu a nedaly se splachovat.

Wei Jingsheng byl prvním, kdo se věnoval porušování lidských práv v této věznici a vůbec i prvním, kdo vstoupil do jejího zákulisí. Esej *Věznice Qincheng* je investigativní dílo, které bylo publikováno ve třetím vydání periodika *Průzkum* dne 11. března 1979. V této esejí Wei poukazuje na omezování svobod a lidských práv v ČLR, a to nejen mezi obyčejnými lidmi, ale také v politické sféře.

Wei Jingsheng upozorňuje na mýtus, který vznikl v souvislosti s věznicí Qincheng. Mezi lidmi reprezentoval tento pojem věznici vystavěnou Japonci. Navenek věznice nepůsobí depresivní dojmem, naopak je obklopena přírodou a upravenými zahradami. V návštěvnících tak spíše evokuje nadstandard, než novodobou mučírnu. Wei Jingsheng zmiňuje, že věznice spadala pod Ministerstvo veřejné bezpečnosti (*Zhōnghuá rénmin gònghéguó gōng'ānbù* 中國人民共和國公安部.) Důležitou roli však sehrála KS Číny, která udávala životní úroveň v Qinchengské věznici. Dozorčí byli důkladně vybíráni do svých pozic, důležitý byl také jejich věk, který nesměl překročit dvacet let. Pravidelně byli vyměňováni, aby si nemohli utvořit osobní vztahy s vězni (Wei 1981: 139).

Hlavní problematika celé věznice spočívala podle Wei Jingshenga v neustálém porušování lidských práv, které bylo ve věznici na denním pořádku. Jednou z forem týrání bylo například omezování stravy, jak Wei Jingsheng poukazuje:

„Tak například nejlehčím trestem v Čchin-čchengu, a také trestem nejrozšířenějším, je nechat vězně o hladu. Po několikadenním hladovění dají vězni "na přilepšenou" misku studených a hodně omaštěných nudlí. Přinejmenším osm z deseti vyhladovělých vězňů dostane po takovém jídle strašný průjem, začnou zvracet a delší dobu pak nejsou schopni pozřít ani sousto (Lomová, nedatováno). (*Yǒuxiē cuòshī huán yú chéngfá fàn rén jiéhé qílai. lìrú qínchéng jiānyù zuì qīng de yīzhōng chéngfá yě shì zuìduō de yīzhōng chéngfá jiùshì ràng fàn rén èdùzi è jī dùn zhīhòu zài gěi nǐ yī wǎn piāo mǎn yóuhuā de liángmiàn tiáo suànshì duì jī dùn méi chīfàn de bǔcháng.* 有些措施還與懲罰，犯人結合起來。例如秦城監獄最輕的一種懲罰，也是最多的一種懲

罰，就是讓犯人餓肚子，餓幾頓之後，再給你一碗漂滿油花的涼麵條，算是對幾頓沒吃飯的補償 Wei 1981: 141).“

Věznice nedodržovala základní hygienické podmínky a k bývalým prominentním představitelům čínské politické scény se dozorčí chovali jak ke zvíři. Standardem byla cela pro jednoho vězně s umyvadlem, tureckým záchodem a prknem na spaní. Vězni neměli nárok na nové oblečení dříve než po půl roce, nebylo jim poskytnuto ani mýdlo, možnost hygieny měli pouze jednou na měsíc. Největším paradoxem bylo, jak Wei Jingsheng zmiňuje, že se jednalo o elitní členy KS Číny, kteří svůj život obětovali KS Číny.

Vedení věznice si vymýšlelo nesmyslná pravidla, aby vězně psychicky co nejvíce potrestalo.

„Život vězňů je vymezen mnoha nesmyslnými předpisy. Například podle předpisu smí vězeň spát pouze tváří ke dveřím cely a nesmí se obrátit na druhý bok. Toto bůhví kým vymyšlené nařízení má absolutní platnost. Když se při spaní náhodou obrátíš, strážní tě probudí a neodejde, dokud si nelehne podle předpisu (Lomová, nedatováno). (Dui fànrén de shēnghuó yě jiāyǐ gèzhǒng bù jiǎnglǐ de guīdìng. lǐrú guīdìng shuǐjiào liǎn zhǐ shéi cháo kān mén bù shéi fānshēn bǎ bēi cháo kān mén. zhǐyào nǐ méiyǒu fàngchū qù zhèzhǒng bùzhī dào shéi guīdìng de zhìdù jiù yǒngyǒuǎn shēngxiào. rúguǒ shuì shú liǎo ǒuěrfān liǎo shēn jiē bīng jiù huì lái jiàoxǐng nǐ zhídào nǐ huǐfù liǎo liǎn cháo dànmén de zīshì wéizhǐ. 對犯人的生活也加以各種不講理的規定。例如規定睡覺臉只准朝看門，不准翻身把背朝看門。只要你沒有放出去，這種不知道誰規定的制度，就永遠生效。如果睡熟了偶爾翻了身，衛兵就會來叫醒你直到你恢復了臉朝大門的姿式為止 Wei 1981: 141-142).“

Vedle Phuntsog Wangyala zde byla také, během Kulturní revoluce, uvězněna Wang Guangmei, manželka předsedy Liu Shaoqiho. Ačkoliv nebyla možnost návštěv častá, Wang Guangmei jednu návštěvu měla. Tato návštěva se stala pro vězně Qincheng osudovou, jelikož se po ní, na základě dopisů od přítelkyně Wang Guangmei, změnilo vedení věznice. Životní podmínky se po Kulturní revoluci ve věznici zlepšily (Wei 1981: 142).

Wei Jingsheng se snažil také poukázat na to, že ačkoliv bylo Qinchengské vězení od okolního světa plně izolováno především proto, aby nebyly odhaleny jejich metody přeučování vězňů a nevyhovující podmínky pro vězně, tak s věznicí spolupracovala zdravotní

střediska Nemocnice 301 (*Zhōngguó rénmin jiěfàngjūn zǒng yīyuàn* 中国人民解放军总医院), která se nestarala o zdraví vězňů, ale zásobovala vězňů léky. Tyto léky byly pak používány jako droga při psychickém týrání vězňů (Wei 1981: 143).

Jistá spolupráce mezi KS Číny a touto nemocnicí probíhá dodnes. Podle Alberta Dinga a Jacka Phillipse je tato nemocnice využívána jako zdravotní středisko pro elitní členy strany. Budova se také stala místem, kde se elita KS Číny schází, nemocnice se proto stalavýznamnou součástí čínské politické scény (Ding a Phillips 2015).

Esej *Bastila dvacátého století, Qincheng vězňů číslo jedna* použil Wei Jingsheng jako prostředek k představení životních podmínek a porušování univerzálních lidských práv v Číně.

8.3 Lidská práva, rovnoprávnost a demokracie

(*Rénquán píngděng yú mínzhǔ píngqiú zài xù de wǔgè xiàndàihuà de nèiróng* 人權，平等與民主 評球 再續地五個現代化 的內容)

11. března 1979

V návaznosti na *Pátou modernizaci*, v další eseji *Lidská práva, rovnoprávnost a demokracie* Wei Jingsheng představuje myšlenku lidských práv vedle myšlenky rovnoprávnosti. Tyto dva pojmy považuje za neodlučitelné a zavádí pro tuto problematiku termín „otázka rovnoprávnosti lidských práv“ (*píngděng rénquán de wèntí* 平等人權的問題). Podle Wei Jingshenga nelze bez lidských práv mluvit o rovnoprávnosti (*méiyǒu rénquán píngděng zé chéngle kōngdòng de kǒutóu shàng depíngděng* 沒有人權, 平等則成了空洞的口头上的平等(Wei 1981: 114)). Lidská práva, podle Wei je, pochází z antiky a během období renesance byla znovu oživena, jakožto společenský problém. Raná společenská hnutí se vyvinula na základě touhy po společnosti, která uznává univerzální lidská práva. Během devatenáctého století, při přílivu vlny materialismu, však získala, podle Wei Jingshenga, před lidskými právy přednost ekonomická moc (Wei 1981: 114).

Ve státech, které byly založeny na marxistických principech, podle Weie, neexistuje ochrana jednotných lidských práv všech občanů. Ačkoliv se tyto státy označují za „pravé demokracie“ (*zhēnzhèng mínzhǔ* 真正民主), postrádají podle Wei Jingshenga základní podstatu demokratické společnosti, kterou je možnost být vlastním pánem. Bez univerzálních

lidských práv, podle Wei Jingshenga, nelze tohoto docílit. Naopak se pod tímto pojmem *pravé demokracie* skrývá proletariát (*wúchǎn jiējí* 無產階級), tedy diktatura KS Číny (*gòngchǎndǎng de zhuānzhèng* 共產黨的專政 (Wei 1981: 115)).

Lidská práva (*rénquán* 人權) jsou podle Wei Jingshenga práva, která každý člověk má již od narození. Jedná se o právo na život a boj za lepší život. Během života je politika státu využívá k získání nebo potlačování lidských práv (Wei 1981: 115).

„Koncept lidských práv je v podstatě definován jako práva, které mají lidé. Jaké druhy práv tedy lidé mají? Lidé, jakožto lidé zrození do tohoto světa, mají právo na život. Navíc mají ještě právo usilovat o získání dobrého života. (Rénquán zhè yīgài niàn de zuì jīběn de dìngyì rén de quánlì rén yǒu nǎxiē quánlì ne? rén zuòwéi rén jiàngshēng dào zhège shìjiè shànglái, jiù yǒu shēnghuó de quánlì háiyǒu yāoqiú huòdé jiàohǎo shēnghuó de quánlì. 人權這一概念的最基本的定義人的權利。人有哪些權利呢？人作為人降生到這個世界上來，就有生活的權利，還有要求獲得較好生活的權利 (Wei 1981: 115).“

Wei Jingsheng identifikuje rovnoprávnost jako spravedlivé rozdělení plodů materiální produkce a kultury mezi lid. Každý by měl získat spravedlivý díl, každý by měl mít právo bojovat v politické sféře. Cílem je udržet si materiální podíl a politickou účast ve společnosti. A každý by podle Wei Jingshenga měl mít tato práva. Jako základní politická práva si Wei Jingsheng představoval:

„Základní obsah již zmíněných práv jsou základní politická práva, jako je například svoboda slova, svoboda shromažďování, svoboda sdružování, svoboda tisku, svoboda náboženství, svoboda pobytu a právo stávkovat.(Hòu yīzhǒng quánlì de jīběn nèiróng jiù shì jīběn zhèngzhì quánlì rú yánlùn jíhuì, chūbǎn, xìnjiào, xiānxì, bàgōng, děngděng zìyóu. 后一种权利的基本内容就事基本政治权利，如 言论，集会，結社，出版，信教，迁徙，罢工，等等自由 Wei 1981: 116).“

Pouze pokud existují univerzální práva, může být pomocí těchto politických svobod, podle Wei Jingshenga, dovršena ochrana politických a ekonomických svobod. Tyto svobody by neměly být jakkoliv omezovány. Wei Jingsheng tyto politické svobody považuje za prerekvizitu lidských práv.

Za rovnoprávnost považuje situaci, kdy každý člen společnosti má právo na stejné věci. Jak tyto věci využije je pak, podle Wei Jingshenga, tzv. svoboda. Pouze pokud mají lidé stejné podmínky a příležitosti, může být lid spokojený. Tyto možnosti jsou, podle Wei Jingshenga, v třídní společnosti rozdílné. Wei zdůrazňuje, že je rozdíl mezi univerzálními lidskými právy a snahou docílit rovnosti všech občanů. „Rovnost neznamená, že pokud ty si dáš jablko, tak já si také musím dát jablko. Rovnost znamená, že oba máme právo jíst jablka, ale pokud si já nechci jablko dát, tak mám také právo si ho nedat. Tomuto se říká svoboda. (*Píngděng bìngbù děng fāng nǐ chī yī gè píngguǒ wǒ jiù bìxū yě chī yī gè píngguǒ píngděng shì zhǐ nǐwǒ dū yāo chī yī gè píngguǒ de quánlì rúguǒ wǒ méi bìxūyāo chī huò bùxiǎng chī wǒ yě bìxū yǒu bù chī de quánlì zhè jiù jiàozuò zìyóu.* 平等並不等放你吃一個蘋果我就必須也吃一個蘋果。平等是指你我都要吃一個蘋果的權利， 如果我沒必須要吃或不想吃，我也必須有不吃的權利。這就叫做自由 Wei 1981: 117). “

Je také důležité si uvědomit, že každý občan nemá stejné představy o životě. Pokud se ve státě tíhne ke kontrole společnosti a opomíjí se touhy většiny, stát se promění v tzv. demokratickou diktaturu. Podle Wei Jingshenga v demokratické diktatuře ztrácí lidé ve společnosti právo uspokojit své osobní touhy, a tím zaniká rovnoprávnost ve společnosti.

Za stěžejní princip demokracie Wei Jingsheng považuje možnost, aby každý občan mohl svobodně vykonávat politické aktivity pro své osobní dobro. Demokracie je společenskou podmínkou, která zajišťuje, že všichni mají stejné příležitosti pro dosažení svých životních cílů. Demokracie chrání lidská práva a usiluje o jejich implementaci (Wei 1981: 118). V demokracii jsou také důležité pracovní příležitosti, jelikož si člověk může zvolit svévolně své zaměstnání. Vedle toho mají všechny názory stejnou váhu, proto je přísně odsuzována jakákoliv snaha o monolitickou ideologii.

Ačkoliv, podle Wei Jingshenga, společnost mluví o tom, že lidé lidská práva mají, nejsou tato práva rovnocenná.

„Někteří lidé říkají: momentálně nemáme lidská práva. K této větě by se mělo dodat, že momentálně nemáme rovnocenná lidská práva. (*Yǒu rén shuō wǒmen xiànzài méiyǒu rénquán zhè jù huà yīngdāng jiā yǐ bǔ chōng, wǒmen xiànzài méiyǒu píngděng de rénquán.* 有人說：我們現在沒有人權 這句話應當加以補充，我們現在沒有平等的人權 Wei 1981: 121). “

Rovnocenná lidská práva jsou zajištěna pouze ve státech demokratických. Naopak systémy, které tato rovnocenná práva potlačují nebo neuznávají, jsou despotické a totalitní (Wei 1981: 121).

Z této eseje vidíme Wei Jingshengovo rozhořčení nejen nad čínskou vládou, ale také nad čínskou společností. Ačkoliv Wei Jingsheng vyzdvihuje důležitost lidu při realizaci páté modernizace, v této eseji však vidíme také jeho kritiku čínské společnosti, která si není vědoma, jakých lidských svobod je možné docílit, což Wei považuje za jeden z jejích problémů.

8.4 Chceme demokracii nebo nový despotismus?

(*Yāo mǐnzhǔ háishi yāo xīnde dúcái?* 要民主還是要新的獨裁?)

25. března 1979

Po necelých dvou měsících od publikace poslední části *Páté modernizace* byla dne 25. března 1979 vydána v *Průzkumu* esej *Chceme demokracii nebo nový despotismus?* Obsah této eseje byl mnohem údernější, než obsah *Páté modernizace*, a to především kvůli přímé kritice Deng Xiaopinga. Podle Chen Jinsonga měl Wei Jingsheng k dispozici zákulisní informace o Dengově plánu potlačit demokratické hnutí. Snažil se, aby Spojená rada sepsala prohlášení, ve kterém by obvinila Denga z náhlého přehodnocení demokratického hnutí. Protože Wei nechtěl prozradit svého informátora, Spojená rada odmítla prohlášení sepsat (Chen Jinsong 1998: 99-100). Tímto se Wei odlišil od ostatních disidentů své doby, kteří ke kritice Deng Xiaopinga nepřistoupili. I tuto esej píše Wei Jingsheng tak, aby byla přístupná široké veřejnosti, a zároveň se snaží o to, aby se lid zamyslel nad svým osudem. V úvodní části nabízí Wei dvě možná východiska pro řešení situace ČLR v roce 1979.

Proto, aby se mohla společnost posunout dopředu a aby se vylepšila životní a výrobní úroveň, je důležité podle Wei Jingshenga realizovat reformu sociálního systému (*bìxū gǎigé shèhuì zhìdù* 必須改革社會制度). Pokud ale bude vláda nadále pokračovat v proletářské diktatuře (*wúchǎnjiējí zhuānzhèng zhèng* 無產階級專政政) Mao Zedonga, nelze společnost modernizovat (*shíxiàn bùliǎo rénmin shēnghuó hé shēngchǎn de xiàndàihuà* 實現不了人民生活和生產的現代化.) Wei považuje lid za tvůrce dějin, který může být u zrodu změn v ČLR (Wei 1981: 160). Lid by podle Wei Jingshenga neměl pouze postávat a čekat, jak se situace vyvine.

Uvědomuje si ale strach, který v lidech zůstává po událostech z roku 1976. Wei tvrdí, že pokud je možné bezdůvodně lid perzekuovat, měla by nastat také reforma právního systému³³. Dalším problémem je častá manipulace lidu, za kterou podle Wei Jingshenga stojí Deng Xiaoping. Wei přímo označuje Deng Xiaopinga za diktátora, který pouze manipuluje lid a poté, co si ho získá, tak lid využije a donutí podpořit opačné názory, než na které je nalákal. Wei nastavuje kritéria, podle kterých by se Deng Xiaopingovi mělo věřit. Pokud by Deng tato kritéria nesplňoval, nemůže mu lid projevovat důvěru.

„Pokud to, co chce zavést politikou prospěšnou lidu a to, kam vede lid, směřuje na cestu míru, měli bychom mu důvěřovat. To, čemu důvěřujeme, je jeho politika a cesta, po které chce kráčet. (Jiǎrú tā shíxíng de shì duì rénmin yǒulì de zhèngcè, tā lǐngdǎo rénmin zǒu de shì tōng xiàng hépíng fánróng de dàolù, wǒmen jiù yīngdāng xìnren tā, wǒmen xìnren de shì tā de zhèngcè hé tā yào zǒu de dàolù. 假如他實行的是對人民有利的政策，他領導人民走的是通向和平繁榮的道路，我們就應當信任他，我們信任的是他的政策和他要走的道路 Wei 1981: 161).”

Tato pravidla však podle Wei Jingshenga Deng nesplňoval. Protože se podle něj Deng vedle lidu také klaněl Mao Zedongovi, což je podle Wei Jingshenga v rozporu. Deng dával lidu falešné naděje a snažil se získat lid tak, aby následně získal celou říši. Wei se snaží v této esejí pochopit Dengovu podporu Maa a nabízí dvě varianty vysvětlující Dengovu podporu Maa. Tvrdí, že pokud Deng povede Čínu k prosperitě, neměl by se čeho bát. Pokud však opravdu stojí za kroky Maa, neměl by mu lid nic prominout, jelikož tak zničí možný vývoj země. Podle Wei Jingshenga je Deng zločinec, který nemá zájem o demokratizaci země, ačkoliv se tak prezentuje lidu. Za důkaz považuje jeho vyjádření se k aktivistům v rámci hnutí.

„Co se týče lidí, kteří spontánně rozvinuli hnutí boje za demokratická práva lidu, všechno, co tvrdí, je, že jsou lidé, kteří působením problémů narušují regulérní řád, a je nutné, aby byli potlačeni. (Duìyú rénmin zìfā zhǎnkāi de zhēng qǔ mínzhǔ quánlì de yùndòng, tā dōu shuō yǒurén jiè cǐ nàoshì, shì pòhuài le zhèngcháng zhìxù, yào cǎiqǔzhènyā. 對於人民自發展開的爭取民主權利的運動，他都說有人借此鬧事，是破壞了正常秩序，要採取鎮壓 Wei 1981: 161).“

³³ V roce 1978 byla přijata již třetí ústava ČLR (další následovala v roce 1982). Na všečínské konferenci o rozvoji zákonodárství se v roce 1978 rozhodlo, že se musí přezkoumat všechny právní předpisy a dále by se tak měly nově uvést v platnost zákony týkající se veřejného pořádku a činnosti státních orgánů (Tomášek, 1995). Postupně tak v roce 1979 vznikl trestní zákoník a trestní řád. V zákonech byl však dále chaos, jelikož se používala nově vzniklá práva spolu se starými. Trestní zákoník více specifikoval a rozčlenil trestné činy.

Wei se dále pozastavuje nad lidskými právy a především nad přímou volbou vlády. Lidská práva, jako je svoboda projevu, tisku nebo shromažďování, byla ukotvena v ústavě z roku 1978, avšak nebyla dodržována. I přesto, že je v ústavě ČLR ukotveno, že by vláda měla být volena lidem nebo volební komisí, která koná v zájmu lidu, Wei tvrdí, že je u moci nelegitimní vláda vykonávající zákonem neoprávněné činy.

„Chceme se dále zeptat: Podle jakého čínského zákona znamená podstatné jméno „špatný člověk“ zločin? Konečně jakým standardem považujeme někoho za špatného člověka? Čí názor budeme brát za standard? Pokud neurčíme těchto několik jednoduchých otázek, můžeme říci, že v ČLR nebude právní řád. (Zhè zhōng xíngwéi shìfǒu héfǎ? Wǒmen jìnyībù yào wèn: Ànzhào zhōngguó de nǎ tiáo fǎlǜ, “huàirén” zhège míngcí jiù gòuchéng fànzuì? Dàodǐ shénme biāozhǔn suànshì huàirén? Yào yǐ shuí de kànǎ wèi biāozhǔn? Zhè jǐ gè jiǎndān de wèntí bù míngquè, zài zhōngguó jiù méiyǒu héfǎ kě yán. 這種行為是否合法？我們進一步要問：按照中國的哪條法律，“壞人”這個名詞就構成犯罪？到底什麼標準算是壞人？要以誰的看法為標準？這幾個簡單的問題不明確，在中國就沒有合法可言 Wei 1981: 163).“

Wei zkoumá, jak se dostali k moci Deng nebo Hua. Za závažné považuje také jejich pravomoci, které překračují kompetence vlády. Jedná se například o bezdůvodné uvěznění občanů bez legitimních soudních procesů. Pro Weie je toto také překážka k úspěšné demokratizaci. Pokud neexistují právní orgány, soudy a zákony, není podle něj možné vést Čínu demokratickým směrem (Wei 1981: 163).

Wei poukazuje na fakt, že možný problém je v lidu, který není dostatečně vzdělaný a vyspělý na to, aby si volil vládu. Pokud by čínská vláda měla fungovat na demokratickém principu, musí být občané nejprve dostatečně vyspělí, tak aby při volbě a během volebního období mohli na vládu dohlížet.

Tato esej se neobešla bez odezvy ze strany aktivistů dalšího periodika, *Fórum* 5. dubna (*sìwǔ lùntán* 四五論壇). Neznámý autor opozičního článku se snažil o to, aby jejich časopis nebyl spojován s myšlenkami Wei Jingshenga a uvedl proto ve svém článku jejich postoj k celé situaci. Tvrdí, že tato esej od Wei Jingshenga reprezentuje nejmilitantnější přístup k vývoji čínské politiky a možnosti demokratizace. Článek tak nepřímou vyčítá Wei Jingshengovi obviňování Deng Xiaopinga bez podložitelných důkazů, a proto se za tento

názor také nemohou postavit. Zároveň opěvuje Deng Xiaopinga tím, že vyjmenovává, co všechno dělá pro novou Čínu a především pro celé hnutí za demokracii (Seymour 1980: 201). Autor článku nicméně dále zdůrazňuje boj jejich periodika za demokracii.

Jak Wei Jingshengova esej, tak článek neznámého autora měly velký dopad, jelikož je četlo mnoho lidí, a tím pomohly utvořit názor na vyvíjející se situaci. Přestože *Pátá modernizace* nebyla tak revoluční, jako esej *Chceme demokracii nebo nový despotismus?*, stala se manifestem demokratického hnutí. Demokracie a lidská práva jsou ústředním tématem všech Weiových esejí, tyto pojmy se v průběhu jeho publikací dále nevyvíjejí. Poté, co Wei Jingsheng v *Páté modernizace* uvedl definici demokracie a lidských práv, v dalších esejích pouze uvádí konkrétní příklady z politiky KS Číny, které považuje za nedemokratické.

9 Wei Jingshengovo působení po propuštění

Wei se po svém příjezdu do USA, kam byl v roce 1997 nucen emigrovat, stal prominentním zastáncem lidských práv a demokracie v Číně. Měsíc po příjezdu do USA se Wei Jingsheng stal hostem ve studiu Hlasu Ameriky (VOA), nejdříve rádia později i televizního vysílání. Podle Wei Jingshenga je jediný způsob, jak si získat důvěru publika, a to upřímnost a pravda, o kterou se ve svých esejích snažil, avšak je to také jeden z nejnebezpečnějších kroků. Za problematické považuje to, že ačkoliv většina lidu porozuměla, proč je demokracie zapotřebí, čínská společnost je velice rozštěpená, a tak je složité vytvořit jakoukoliv opozici komunistické straně (Wei 1998).

Wei Jingsheng se dále vyjádřil k politickému vlivu USA na ČLR, který by mohl pomoci vylepšit situaci v ČLR. Podle Weie se sféra vlivu KS Číny přesunula i do USA, kde zastupitelské úřady ČLR utlačují a ovlivňují své občany. Wei Jingsheng se v roce 1998 prostřednictvím rozhovoru na univerzitě Berkeley snažil čínskému lidu sdělit, že jejich strach stojí za oddalováním jejich svobod. Čínský lid si podle Weie musí uvědomit, že pro harmonii ve společnosti je důležité, aby se lidské svobody a práva vztahovaly na všechny občany (Wei 1998).

V prosinci 2008 Wei Jingsheng navštívil také Prahu, kde se zúčastnil symposia k 30. výročí od Pekingského jara, „*Od Zdi demokracie k internetu*“. Ve svém příspěvku

zmínil, že hnutí Zdi demokracie ukázalo lidu, že je možné postavit se autoritativním režimům, a je tak možné, aby obyčejní lidé změnili svět (Wei 2008: 6-7).

V minulém roce Wei podpořil kampaň proti Jiang Zeminovi, který v roce 1999 stál za perzekucí Falun Gongu. Podle Wei Jingshenga tím Jiang Zemin porušil ústavu ČLR, která zaručuje svobodu náboženství a svobodu slova (Fang a Ong 2015). Wei věří, že za posledních čtyřicet let se povědomí o lidských právech a demokracie v čínské společnosti zlepšilo, avšak stále nebylo docíleno jejich uspokojivé úrovně, je proto důležité, za ně vytrvale bojovat. Wei Jingsheng tvrdí, že čínská společnost, stejně jako kterýkoliv národ, si zaslouží svobodu.

V současné době se Wei Jingsheng angažuje ve své nadaci *Wei Jingsheng Foundation*, která byla založena v roce 1998 po jeho příjezdu do USA a usiluje o zlepšení lidských práv a o demokratizaci Číny. Cílem Wei Jingshengovi nadace je zviditelnit problematiku lidských práv a demokracie v Číně především proto, že je mezinárodní společnost zaslepena ekonomickým rozkvětem Číny na úkor lidských práv a demokracie. Dvojazyčnost webových stránek nadace nabízí eseje v originále a možnost vyjádřit se k politické situaci v Číně také pro čínskou společnost. Tyto stránky jsou, stejně jako mnohé další, čínskou vládou zablokovány, proto je šance, že se k nim dostane někdo, kdo pobývá v ČLR, nízká. Wei Jingsheng se nemůže navrátit do ČLR, a tak ačkoliv žije v USA již necelých dvacet let, stále se necítí být svobodným.

Wei Jingsheng věří v pád KS Číny, po kterém bude následovat nastolení demokracie po vzoru Západu. Tvrdí, že, typ demokracie, který by v Číně mohl být, není jasný a zdůrazňuje, že lid by si měl tento typ vybrat. Demokracii přirovnává k jablkům, kterých je hodně druhů a cílem je jakýkoliv druh jablka, tedy demokracie po vzoru Západu, nežli jablko žádné, jak je tomu dnes. Zároveň také vyzdvihuje, že pokud bude nastolena demokracie, tak je možné, pro dobro stability státu, KS Číny odpustit zločiny spáchané za jejich vlády (Wei 2012).

10 Závěr

Rozbor pramenů a literatury v této práci ukazuje, že demokratizační tendence se na území Číny vyvíjí od konce devatenáctého století, kdy Liang Qichao a Kang Youwei se snažili, po britském vzoru, nahradit čínský císařský systém vládou konstituční monarchie. Liang Qichao věřil, že pokud v Číně bude vytvořen tzv. nový lid, bude možná realizace politických reforem, spolu s převzetím nových ideálů od západních společností, kde lid, oproti Číně, tvoří čínorodou součást společnosti. Sunjatsen, i přes svou spíše autokratickou představu o vládnutí, se zasazoval o vytvoření moderního demokratického státu, a to na základě syntézy evropského osvícenství a čínské tradiční kultury. Jak pro Sunjatsena, tak pro Liang Qichaa bylo důležité, aby vláda byla v harmonii s konfuciánskými idejemi. Další demokratizační tendence přišly s Májovým hnutím, během kterého studenti, kteří nebyli spokojeni s tradiční čínskou konfuciánskou kulturou, začali projevovat touhu po demokracii a individualismu.

Během mocenského boje mezi KMT a KS Číny se většina menších politických stran snažila o nastolení pluralitní vlády, což vedlo k založení Čínské demokratické ligy, která se však nakonec neprosadila. Po vzniku ČLR, v čele s KS Číny, se Mao Zedong zasadil o prosazení doktríny *nové demokracie*. Ačkoliv se v názvu objevuje slovo demokracie, neměla Maova myšlenka nic společného s demokracií podle západního chápání, spíše naopak se podobala diktatuře. První ústava ČLR z roku 1954 působila na první pohled demokraticky, de facto však umožňovala diktaturu. Mao Zedong zavedl politiku třídního boje s tím, že KS v čele státu byla v neohroženém postavení. Lid neměl jakoukoliv moc nad vládou své země.

Po smrti Mao Zedonga v roce 1976 se KS Číny odklonila od třídního boje a přistoupila k rapidní ekonomické modernizaci. Na podzim roku 1978 vydala KS Číny prohlášení o přehodnocení událostí z roku 1976, čímž dala lidu naději, že konečně nastanou změny, o něž mnozí v roce 1976 usilovali. V tomto období, tedy téměř po osmdesáti letech od první snahy o demokratickou vládu v Číně, se konečně zdálo, že nastanou i demokratické reformy.

Po letech perzekuce se ve zdánlivě uvolněné atmosféře čínský lid připravoval na nový politický systém založený na demokracii a občanských právech. Vše v roce 1978

vykrystalizovalo v hnutí Zeď demokracie, první prodemokratické hnutí po Mao Zedongově smrti. Aktivisté okolo hnutí se skládali primárně z bývalých členů Rudých gard, kteří byli zklamaní výsledky Kulturní revoluce. Důsledkem jejich zkušeností z Kulturní revoluce a seznámení se s realitou Číny byla nedůvěra k Mao Zedogovým myšlenkám. Aktivisté medializovali své názory prostřednictvím neoficiálních periodik, která vycházela po celé Číně.

Aktivisty lze rozdělit do tří skupin. Klasičtí marxisté jako hlavní zdroj pro své reformní myšlenky používali díla Engelse, Lenina a Marxe. Zatímco eklektičtí marxisté usilovali o syntézu marxismu se západními myšlenkami demokracie s důrazem na marxismus. Jak pro klasické marxisty, tak pro eklektické marxisty byla důležitá přímá demokracie na nejnižší úrovni, opírali se o Pařížskou komunu jakožto o ideální řešení pro vymýcení tzv. feudálně-fašistické diktatury v rámci čínského politického systému. Celkově kladly obě tyto skupiny velký důraz na implementaci marxismu jakožto hlavní teorie.

Třetí skupinu okolo hnutí Zeď demokracie tvořili odpůrci marxismu. V rámci celého hnutí měli nejmenší zastoupení. Tito aktivisté se snažili prosadit navrácení vědeckého přístupu k marxismu a dále svobodu myšlení. Do této skupiny se také řadí Wei Jingsheng, který situaci v ČLR přirovnává ke starému čínskému přísloví „rozptýlit něčí hlad obrázkem dortu“ nebo „zahnat žízeň myšlenkou na švestky“.

Wei Jingsheng se snažil o to, aby lid mohl ovlivnit chod státu, tedy aby sám lid stál prostřednictvím socialistické demokracie u jeho moci. Wei Jingsheng si získal mnoho příznivců, avšak většina aktivistů s jeho myšlenkami nesouhlasila, jelikož porušovaly ústavu a vzpouzely se nejen marxismu, ale také KS Číny. S podporou ze strany ostatních aktivistů se Wei Jingsheng nesetkal i kvůli své kritice Deng Xiaopinga. Za své názory byl v roce 1979 uvězněn a následně strávil osmnáct let ve vězení. Po letech byl překvapivě propuštěn s podmínkou života v exilu ve Spojených státech amerických. Od roku 1997 působí v USA, kde po zdravotní rekonvalescenci vede nadaci, která se zabývá problematikou lidských práv a demokracie v Číně. Aktivně se účastní debat na toto téma nejen na území USA, ale také v Evropě. Během svého uvěznění, ale i později po příjezdu do USA, si Wei Jingsheng získal podporu mnoha světových bojovníků za lidská práva a demokracii, kteří si ho velice vážili za jeho vytrvalou snahu o zlepšení situace lidských svobod v Číně.

Z analýzy esejí vyplývá, že se Wei Jingshengova koncepce demokracie a lidských práv oproti koncepcím ostatních aktivistů okolo hnutí značně lišila. Pro Wei Jingshenga je důležitý koncept jedince, který je nadřazený společnosti. V demokratické společnosti by si tak měl člověk nejen užívat materiální a kulturní výhody, ale také by měl mít právo na politickou účast. Lidská práva by měla být pevně ukotvena, za žádnou cenu nesmí být jakkoliv překrucována vládou v její prospěch.

Práva jedince považuje Wei Jingsheng za velice důležité. Pokud se na každého nevztahují stejná práva, nelze podle Wei Jingshenga hovořit o demokracii. Wei Jingsheng nepovažuje demokracii za přirozený vývoj společnosti, ba naopak ji označuje za prerekvizitu pro úspěšný rozvoj. Do jisté doby, podle Wei Jingshenga, šlo pojit marxismus s demokracií, avšak poté, co se socialistické země přeměnily v tyranie, nelze již mluvit o jejich spojení. Wei Jingsheng usiloval o demokracii, ve které existují univerzální lidská práva a transparentní politický systém. Podle Wei Jingshenga je demokracie předpokladem pro modernizaci a harmonii čínské společnosti. Pokud tedy bude čínská vláda nadále totalitní, není možné docílit jakékoliv modernizace a ekonomické prosperity. Nicméně styl vlády KS Číny přirovnal k bambusovému závěsu, skrze který jsou vidět paprsky. Tyto paprsky umožňují mladé generaci pátrat po novém životě a demokracii.

Vyhlídky na rozvoj demokracie a zlepšení situace v oblasti lidských práv v Číně nejsou optimistické. V mnohém je v tomto ohledu dnešní situace horší, než v roce 1979. Na místo podobné Zdi demokracie dnes již v pevninské Číně nenarazíme a po té původní nenajdeme žádné stopy. Během vlády Xi Jinpinga se Čína ideologicky uzavírá světu a skrze kampaně obdobné těm, jaké byly za vlády Mao Zedonga, varuje občany před západním nepřítelem. Ačkoliv by v dnešní době díky internetu mělo být šíření demokratických myšlenek jednodušší, pečlivou kontrolou a cenzurou internetu se ČLR snaží o eliminaci nežádoucích informací (Stout 2015).

I přesto, že ústava ČLR svobodu slova zaručuje, není v ČLR tato svoboda zajištěna. Rychlým tempem se šíří moc KS Číny do donedávna demokratického Hong Kongu. Názorným příkladem bylo záhadné zmizení hongkongských vydavatelů, kteří vedou v Hong Kongu knihkupectví Causeway Bookstore. Toto knihkupectví se specializuje na knihy, jejichž tematika je na pevninské Číně zakázána (Zeng 2016). Ačkoliv se ekonomická situace v Číně

od roku 1979 rapidně zlepšila, stav demokracie a dodržování dalších občanských práv jsou lepší než za doby Wei Jingshenga.

11 Bibliografie

11.1 Prameny

Wei Jingsheng 魏京生 (1981). „Dì wǔgè xiàndàihuà: mínzhǔ jí qítā 第五個現代化：民主及其他.“ In: WIDOR, Claude. *Documents on the Chinese democratic movements, 1978-1980: unofficial magazines and wall posters*. Paříž, s. 50–82.

Wei Jingsheng 魏京生 (1981). „20 shìjì de bāshìdǐyù qínchéng yīhào jiānyù– 20 世紀的巴士底獄，秦成一號監獄.“ In: WIDOR, Claude. *Documents on the Chinese democratic movements, 1978-1980: unofficial magazines and wall posters*. Paříž, s. 139–148.

Wei, Jingsheng (nedatováno). *Čchin-Čchengská Věznice číslo jedna*. Přel. O.Lomová [online]. Získáno z http://cck-isc.ff.cuni.cz/1pubs/OlgaLomova/clan/IE/Wei_Vez_Cis_1.htm (navštíveno 1. 5. 2016).

Wei Jingsheng 魏京生 (1981). „Rénquán píngděng yú mínzhǔ píngqiú zài xù de wǔgè xiàndàihuà de nèiróng 人權，平等與民主 評球 再續地五個現代化的內容.“ In: WIDOR, Claude. *Documents on the Chinese democratic movements, 1978-1980: unofficial magazines and wall posters*. Hong Kong, s. 114–122.

Wei Jingsheng 魏京生 (1981). „Yāo mínzhǔ háishi yāo xīnde dúcái 要民主還是要新的獨裁.“ In: WIDOR, Claude. *Documents on the Chinese democratic movements, 1978-1980: unofficial magazines and wall posters*. Paříž, s. 160–164.

Wei, J. (1998, listopad 18). *Conversations with History: Wei Jingsheng*. Získáno z https://www.youtube.com/watch?v=nZNu_TMQnQM

Wei, J., & Torgeson, K. M. (1998). *The Courage to Stand Alone: Letters from Prison and Other Writings*. New York, NY: Penguin Books.

11.2 Odborná literatura

Adams, Shar. 2012. "Wei Jingsheng: Political Upheaval In China Significant". Získáno z. <http://www.theepochtimes.com/n3/1487198-wei-jingsheng-political-upheaval-in-china-significant/>.

Brodsgaard, K. E. (1981). The Democracy Movement in China, 1978-1979: Opposition Movements, Wall Poster Campaigns, and Underground Journals. *Asian Survey*, 21(7), 747–774.

Dassú, M., & Saich, T. (Ed.). (1992). *The Reform Decade in China: From Hope to Dismay*. London ; New York: Kegan Paul International in association with Centro Studi di Politica Internazionale.

Dillon, M. (2010). *China: A Modern History*. London ; New York : New York: I.B. Tauris ; Distributed in the United States and Canada exclusively by Palgrave Macmillan.

Ding, A., & Phillips, J. (2015). *A Hospital for the Communist Party Hides Dark Secrets*. Získáno z <http://www.theepochtimes.com/n3/1484898-the-sordid-history-of-chinas-301-hospital/>

Fang, F., & Ong, L. (2015, červenec 22). Wei Jingsheng, Father of Chinese Democracy Movement, Supports Campaign to Prosecute Former Party Chief. Získáno z <http://www.theepochtimes.com/n3/1472105-wei-jingsheng-father-of-chinese-democracy-movement-supports-campaign-to-prosecute-former-party-chief/>

Fung, E. S. K. (2000). *In Search of Chinese Democracy: Civil Opposition in Nationalist China, 1929-1949*. Cambridge ; New York: Cambridge University Press.

Goodman, D. S. G. (1994). *Deng Xiaoping and the Chinese Revolution: A Political Biography*. London ; New York: Routledge.

Guang, L. (1996). Elusive Democracy: Conceptual Change and the Chinese Democracy Movement, 1978-79 to 1989. *Modern China*, 22(4), 417–447.

Hart, T. G., & Lodén, T. (1995). *Wei Jingsheng and the Prospects for Democracy in China*. Stockholm: Center for Pacific Area Studies, Stockholm University.

Chen, R. (1982). *Democracy Wall and the Unofficial Journals*. Berkeley, Calif: Center for Chinese Studies, Institute of East Asian Studies, University of California.

Kelkar, G. S. (1978). The Chinese Experience of Political Campaigns and Mass Mobilization. *Social Scientist*, 7(5), 45–63.

Kristof, N. D. (1996, únor 18). WORD FOR WORD/Wei Jingsheng; Letters to Deng, From the Pit of Repression. *The New York Times*.
Získáno z <http://www.nytimes.com/1996/02/18/weekinreview/word-for-word-wei-jingsheng-letters-to-deng-from-the-pit-of-repression.html>

Liu, Z. (1986). „Zhongguo chuantong de renwen sixiang yu wangquan zhuyi" (Humanism and the doctrine of kingly power in the Chinese tradition). *Xinhua wenzhai*, 25–33.

Lomová, O. (2014). Liang Qichao v roce 1902: Přeměna Číny v silný a moderní stát za pomoci nového myšlení. *Historický ústav AV ČR*, (2), 197–226.

MacFarquhar, R. (Ed.). (2011). *The Politics of China: Sixty Years of the People's Republic of China* (3rd ed). Cambridge ; New York: Cambridge University Press.

McLean, I., & McMillan, A. (Ed.). (2003). *The Concise Oxford Dictionary of Politics* (2nd ed., New ed). Oxford ; New York: Oxford University Press.

Nathan, A. J. (1986). *Chinese Democracy* (1st pbk. ed). Berkeley: University of California Press.

Paltemaa, L. (2005). *In the Vanguard of History: The Beijing Democracy Wall Movement 1978 - 1981 and Social Mobilisation of Former Red Guard Dissent*. Turku: Turun Yliopisto.

Paltemaa, L. (2007). The Democracy Wall Movement, Marxist Revisionism, and the Variations on Socialist Democracy. *Journal of Contemporary China*, 16(53), 601–625.

Pejan, R. (2000). Laogai: „Reform Through Labor" in China. *Human Rights Brief*, 7(2), 22–23.

Ruan, M., Liu, N., Rand, P., & Sullivan, L. R. (1994). *Deng Xiaoping: Chronicle of an Empire*. Boulder: Westview Press.

Seymour, J. D. (Ed.). (1980). *The Fifth Modernization: China's Human Rights Movement, 1978-1979*. Stanfordville, N.Y: Human Rights Publishing Group.

Spence, J. D. (1999). *The Search for Modern China* (2nd ed). New York: W.W. Norton.

Stout, K. L. (2015). *China's Great Firewall: Fortune at the Expense of Freedom?* Získáno z <http://edition.cnn.com/2015/03/25/asia/china-internet-censorship-kristie-lu-stout/>

Sullivan, L. R. (2012). *Historical Dictionary of the Chinese Communist Party*. Lanham, Md: Scarecrow Press.

Svensson, M. (1995). Historical Perspectives on the Chinese Debate on Democracy. In *Wei Jingsheng and the Prospects for Democracy in China* (s. 10 – 13).

The United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*.

Vogel, E. F. (2011). *Deng Xiaoping and the Transformation of China*. Cambridge, US: Harvard University Press.

Wang, G. (1980). Power, Rights and Duties in Chinese History. *The Australian Journal of Chinese Affairs*, (3), 1–26. <http://doi.org/10.2307/2159007>

Weatherley, R. (2006). *Politics in China Since 1949: Legitimizing Authoritarian Rule*. New York, NY: Routledge.

WuDUNN, S. (1989, duben 28). Democracy? In China, Write Morality. Získáno z <http://www.nytimes.com/1989/04/28/world/democracy-in-china-write-morality.html>

Zeng, V. (2016). *The Curious Tale of Five Missing Publishers in Hong Kong*. Hong Kong: Hong Kong Free Press Limited. Získáno z <https://www.hongkongfp.com/2016/01/08/the-curious-tale-of-five-missing-publishers-in-hong-kong/>